

ZKOUŠKA DUŠE

Scénický obraz života jako dohra k „Bráně zasvěcení“ zpracovaný
Rudolfem Steinerem

(Sepsáno roku 1911, poprvé uvedeno v Mnichově 17. srpna 1911
původní název: Die Prüfung der Seele.)

OSOBY, POSTAVY A DĚJE

Duchovní a duševní zážitky lidí, ztvárněné v této „Zkoušce duše“, jsou pokračováním zážitků, které byly předvedeny v životním obraze „Brána zasvěcení“, vydaném ode mne dříve.

Profesor Capesius

Benedictus, hierofant chrámu Slunce

Filia duchové bytosti zprostředkující ne alegoricky, nýbrž tak

Astrid spojení lidských duševních sil jak jsou realitou pro

Luna s kosmem duchovní poznání

Druhá Filia, duchová bytost zadržující
spojení duševních sil s kosmem

Hlas svědomí, ne alegoricky, nýbrž jak je realitou pro duchovní poznání

Maria

Jan Thomasius

Doktor Strader

Felix Balde

Baldova žena

Dvojník Jana Thomasia

Lucifer

Ahriman

Šest sedláků a šest selek

Šimon, žid - předešlá inkarnace doktora Stradera

Tomáš, - předešlá inkarnace Jana Thomasia

Mnich, - předešlá inkarnace Marie

Velmistr, hlava pobočky mystického bratrstva

První preceptor téhož bratrstva - předešlá inkarnace profesora Capesia

Druhý preceptor téhož bratrstva.

První ceremoniář téhož bratrstva

Druhý ceremoniář téhož bratrstva

Duch Benedictův

Josef Küne, - předešlá inkarnace Felixe Baldeho

Kühnova žena, - předešlá inkarnace ženy Baldovy

Berta, jejich dcera - předešlá inkarnace „druhé Marie“ v „Bráně zasvěcení“

Cecilie, zvaná Cilka, Kühnova schovanka,

předešlá inkarnace „Teodory“ v „Bráně zasvěcení“

Theodosius hierofanti chrámu Slunce

Romanus

Události šestého, sedmého, osmého a devátého obrazu jsou obsahem duchovního zpětného pohledu Capesiova do jeho předešlého života. Tentýž zpětný pohled prožívají (jak ukazuje samo představení) současně Maria a Jan Thomasius; nikoliv však Strader, jehož předešlá inkarnace je zřena jen Capesiem, Marií a Janem. Obrazy zpětného pohledu do čtrnáctého století jsou myšleny jako výsledky imaginativního poznání a představují se proto vůči dějinám jako idealizované líčení životních poměrů, které jsou poznatelné ve fyzickém světě jen svými účinky. Způsob životního opakování (dějů čtrnáctého století v přítomnosti) se nesmí brát jako něco všeobecně platného, nýbrž jako něco, co se může stát jen na rozhraní časů. Proto také konflikty, jak se tu znázorňují, jsou možné jako následky z předešlého života jen pro takovýto časový úsek.

PRVNÍ OBRAZ

Knihovna a studijní místnost Capesiova. Hnědý základní tón. Večerní nálada. Capesius, pak duchové bytosti, jimiž jsou duševní síly; po nich Benedictus. Tento a následující obrazy představují události po více letech od doby, kdy se odehrává „Brána zasvěcení“

Capesius:

(čte v knize):

„V bezpodstatnost hledí duševním okem
a v obrazech myšlení stínových
sní podle stvořených pravidel vlastních -:
tak bádá často bloudící lidská bytost
po smyslu života a jeho cíli.

Z hlubin duše chce přinést odpověď
na otázky směřující v dálky světů.

Leč v bludu žije takové myšlení
již ve svých nejprvnějších krocích,
a spatřuje nakonec náhledy ducha
samy sebe jen bezmocně se pohlcovat.“

(Dále mluví.)

Tak razí slovy plnými vážnosti
Benedictův ušlechtilý duch zření
duševní dráhu až příliš mnoha lidí.
Ničivě na mě doléhá každé z těch slov - -.

Ta slova malují mi krutě pravdivě
obraz mé vlastní cesty životní.

A kdyby v této hodině sám Bůh
z moci rozběsněných bouří
chtěl se mi v hněvu přiblížit,
nemohly by jeho hrozné síly
trýznit mě k plnějšimu zděšení
než síla těchto osudových slov.

V dlouhém životě lidském
jsem tkal jenom v obrazech,
které se vykreslují jako stíny
v duševním snu, jenž zaujatý bludem
přírodu a činy ducha zrcadlí,
a ze svého vysněného tkaniva
strašidlem chce řešit záhady světů.

K cíli tak mnohému jsem obracel
svou neúnavně hledající duši -;
leč jasně musím poznávat:
když v dálky světů ošáleny bludem
chtěly se napnout nitky myšlení,
já sám - já ve své duši nežil jsem.

Tak zůstalo jen prázdným přemítáním,
co v obrazech jsem samolibě maloval.

Tu vstoupil v dráhu mého života
Thomasius, ten mladý malíř -
on došel pravými silami duše

k vysokému ducha uzpůsobení,
které proměňuje lidskou bytost
a z ukrytých šachet duševních
dává vystupovat silám
tvořícím prameny bytí.
Co mu z duševních základů vyrostlo -:
to přece spočívá v každém člověku.
A protože se mi to na něm zjevilo,
shledávám největším hříchem života
duchovní ten poklad nechat propadnout.

Tak vím, že musím hledati ---
a nesmím setrvávat v pochybnostech.
Domýšlivá cesta mého myšlení
k zlému náhledu mě dříve mohla svést;
že marný je lidský pud badatelský
a jen zřeknutí že patří všemu přemítání,
které usiluje o prameny života.

A kdyby jako závěr celé moudrosti
mně dozajista mělo vyplynout,
že požadují osudové moci lidí,
abych jako vlastní bytost klesl
do bezpodstatné nicoty;
odhodlaně bych se toho odvážil. ---
Tak přemýšlet by bylo rouháním,
když sám jsem zřetelně se dověděl,
že si nesmím dopřát klidu,
dokud v mé duši duchovní poklad
nenašel dosud denního světla.

Duchové bytosti do lidských duší
vsadily plody své práce;
a dílo bohů vede do záhuby,
kdo nepěstěné sémě ducha nechá zpráchnivět. -
Tak mohu poznat nejvyšší povinnost života -;
ale když se chci odvážit k jednomu jen kroku
do říše té, které se nesmím vyhnouti,
tu cítím, jak mi selhávají síly,
jimiž jsem v hrdém myšlení
chtěl vyložit životní cíle
v běhu času a ve světových dálkách.
Věřil jsem kdysi, že s lehkostí
vymáčknu myšlenky ze svého mozku,
jež by měly uchopovat skutečnosti.
Ale teď, kdy zřídlo života
chci pojímat ve světle pravdy,
tupým se jeví nástroj myšlení -,
a bezmocně se trápím,
abych jasně ztvárnil myšlenkové obrazy

ze závažných slov Benedictových,
které ukázat mně mají cesty duchovní:

(Další opět čte.)

„Do svých hlubin duše pronikej klidně;
a mysl statečná necht' je tvým vůdcem.

Když do sebe se ponořuješ,
abys k sobě sám sebe přivedl,
ztrácej dřívější formy myšlení.

Smrtí všeho vlastního světla
zjeví se ti duchový jas.“

(Dále zase mluví.)

Jakoby dech mi selhat chtěl,
snažím-li se smysl pochopit té řeči.

A než pocítím, co myslet mám,
zmocní se mé duše strach a úlek.

Nutně cítím, jakoby to všechno,
co v životě obklopovalo mě dosud,
se mělo zhroudit a ve svých troskách
mě proměnit mělo v nic.

Ó, stokrát četl jsem ta slova,
která tu nyní následují - - -,
a pokaždé znovu

jen stále hlubší temnota
se rozestřela kolem mě.

(Zase čte.)

„V tvém myšlení žijí myšlenky světů,
v tvém cítění žijí síly světů,
v tvé vůli působí bytosti světů.

V myšlenkách světů se vytrácej,
silami světů se prožívej,
z bytostí vůle se utvářej.

U světových dálek nekončí
snivou hrou myšlení - - -;
začínej v dálkách duchových
a končí v hlubinách své duše: -
poznáním sebe v sobě
nalezněš cíle bohů.“

(Působením vize se v mdlobě pohřívá do sebe. - Přichází k sobě a dále

mluví:)

Co to bylo?

(Tři postavy, jako duševní síly, se kolem něho vznášejí.)

Luna:

Síla, ta ti nechybí
k ušlechtilému vzletu ducha.
Je založena
v lidském chtění.
Je utvrzena
v jistotě naděje.
Je zocelena
dalekým zřením v budoucnost.

Jen odvaha ti chybí
vlévat do svého chtění
pevnou životní důvěru - - -.
V dálné neznámo se osmělit,
k tomu se vzchop!

Astrid: Od vzdálených světů
z radostné záře Slunce -,
od hvězdných dalek
z kouzelné moci světů -,
od modrého éteru nebes
z duchovní síly výšin -,
usiluj o duševní moc
a paprsky její veď
do základů srdce;
hřejivě se v tobě bude
rodit poznání.

Druhá Filia: Ony tě klamou,
ty sestry zlé;
chtějí tě opřísti
šalivou životní hrou.
Rozplyne se
marný klam darů,
který ti podají,
chceš-li jej udržet
silou lidskou.
Přivádějí tě
ke světům bohů
a pak tě zničí,
když v jejich říši
vyvzdorovat chceš
bytost člověka.

Capesius: To bylo úplně zřetelné - - -
zde mluvily bytosti - -
a přece, to je jisté - -
žádný člověk mimo mne
není na tomto místě - - - -

Tak jen já sám jsem mluvil k sobě - - - ?
Ani to není možné;
co slyšet jsem se domníval,
nikdy bych nemohl vymyslet - -

Jsem já vůbec ještě ten,
kdo jsem byl předtím?
(Na jeho gestech lze pozorovat, že je neschopen odpovědět „ano“.)
Ó, - já - já to nejsem -

Duchový hlas, duchovní svědomí:

Tvé myšlenky sestupují
do hlubin lidské bytosti.
Co tě jako duše zahaluje,
co jako duch je v tobě poutáno,
odplouvá v základy světů;
z jehož plnosti
lidé pijící
v myšlení žijí;
z jehož plnosti
lidé žijící
ve zdání tkají.

Capesius: Příliš Příliš mnoho - -
kde je Capesius?
Úpěnlivě vás prosím,
neznámé moci,
kde je Capesius?
Kde jsem já sám?
(Opětně klesne v rozjímání do sebe.)

Benedictus *(vstoupí. Capesius ho zprvu nepozoruje, Benedictus se dotkne jeho ramene):*
Bylo mi oznámeno,
že si přejete se mnou mluvit;
tak jsem vás vyhledal ve vašem domě.

Capesius: Jak je dobrotivé od vás,
že jste mi vyplnil mé přání.
Však sotva byste mě kdy našel
ve stavu horším nežli dnes.

A že po té duševní trýzni,
jaká mě právě potkala,
já v této chvíli ochromen
neležím před vámi na zemi,
vděčím jen mírnému vašemu pohledu,
který se setkal s mým, když vaše ruka
tak jemně z děsných snů mě probudila.

Benedictus: Není mi tajemstvím,
že jsem vás našel v životním boji.
A dlouho jsem už věděl,
že takové musí být naše setkání.
Zvykněte si měnit smysl mnohých slov,
máme-li si plně porozumět.
A nedivte se potom nic,
když vaše bolest v mojí řeči
své jméno musí pozměnit.

Já nacházím vás ve štěstí.

Capesius: Tak ještě množíte mou trýzeň,
která mě vrhá do temnot.
Právě jsem cítil, jakoby uprchla
má vlastní bytost do světových hlubin
a bytosti cizí jejími články
v prostoru tomto mluvily. -
Že jsem tu šalivou hru ducha
směl pocítit jako své blouznění
a duševní ten klam byl pro mě bolestí:
to jediné mě udrželo zpříma.
Ó, nezbavte mě opory tohoto citu! -
Co je horečným bludem, nejmenujte mi štěstím, -
nemám-li být ztracený docela.

Benedictus: Jen to může člověk ztratit,
co ho dělí od bytosti světů.
A zdá-li se mu zprvu ztraceno,
co v snivé náladě myšlení
zneužil k bezpodstatné službě,
tak hledat má, co se mu vyvleklo.
Zase to nalezne
a pak teprv způsobem pravým
lidskému dílu to zasvěť.
V této hodině vás utěšovat
jen poučnou hrou se slovy by bylo.

Capesius: Ne - nauky postačující jen rozumu,
ty vskutku u vás nejsou k nalezení.
Těžce jsem to musel pocítit.
Okamžité činy, jež vedou k výšinám
i do propastných hlubin svrhují;
tak proudí řečmi vašimi
plnou silou do lidských duší
ohnivý život i smrtelný chlad.
Účinkují jak pokyny osudu,
i jako bouře lásky v životě.
Já přemýšlel a bádal
než setkal jsem se s vámi; - -
leč ducha síly tvořivé
a jeho dílo zničující,
to znám teprve od chvíle,
kdy vstoupil jsem do vašich šlépějí.

Co vaše slova způsobila v duši mé,
to sám jste na mně shledal,
když vstupoval jste do mé světnice.
Ztrápený jsem býval často
při pročítání vaší knihy života,

ale dnes naplněna byla míra trýzně
a moje bída duševní musela přetéci
té knihy osudovým slovem.
Pochopení vašich řečí
zůstalo duši odepřeno;
přece však jako šťáva životní
se slova vlévala mi do srdce
a tkala tu čarovné světy,
až smyslu zřetelnost mně mizela.
Strašidla jsem viděl šálit kolem sebe,
slyšet mohl jsem významná slova temná,
jak z chorobně pomatené duše znějí.
Vím, že co střežíte pro lidské duše,
nechtěl jste všechno svěťovat písmu,
a že luštění mnohé záhady
jen podle potřeb obracíte k lidem.
Do přejte tedy i mně, čeho mi třeba;
vždyť přece musíte vědět,
co mi vzalo rozum i mé smysly.

Benedictus: Má slova nechtějí jen říci,
co prozrazují jako schrány pojmů;
bytostné síly duše jsou jimi vedeny
ke skutečností ducha;
a teprve je dosaženo jejich smyslu,
když zření uvolňují v duších,
které se oddávají jejich síle.
Nepocházejí z mého bádání,
vím o nich důvěrně od duchů,
kteří znají ona znamení,
v nichž karma světová se zjevuje.
Vést k pramenům poznání
je zvláštností těch slov.
Avšak z pramenů pít šťávy duchovní,
to musí zůstat jenom člověku,
který je vnímá v pravé podstatě.
A není proti úmyslu mých slov,
že jste byl vytržen do světů,
jež se vám zdají strašidelné.
Vstupoval jste do takové říše,
která vám musí zůstat přeludem,
když ztratíte sám sebe v ní.
Jistě však otevře pro vaši duši
první bránu moudrosti celé,
když sebe samého v ní uchováte.

Capeusius: A jak mohu sám sebe uchovat?

Benedictus: Záhadná ta otázka se vám vyřeší,
pokud s duševním okem bdělým

se postavíte k mnoha podivnostem,
které vám brzy mají vstoupit do cesty.
Mocnostmi osudu a silami ducha
vyzvaného ke zkoušce vás vidím.
(*Odchází.*)

Capesius: Smysl jeho slov vyložit sice nemohu,
cítím však, že v bytosti mé působí. -
Ukázal mi cíl - -;
a toho pokynu chci uposlechnout.
Nepožaduje úsilí v myšlenkách,
chce, abych v bádání obrátil kroky
do duchových skutečností.

Neznám podstatu jeho poslání;
ale konání jeho vynucuje důvěru;
Opět přivedl mne k sobě.
Nechť tedy pro tuto hodinu
třeba i nejisté zůstanou
kouzelné čáry, které mě zděsily.
K tomu, co prorocky mi zvěstoval,
chci se postavit svobodně.

(*Opona, zatímco Capesius ještě zůstává na místě.*)

DRUHÝ OBRAZ

*Meditační místnost. Ve fialovém základním tónu. Vážná, ne však
pochmurná nálada. Benedictus, Maria, pak duchové postavy představující
duševní síly.*

Maria: Těžké boje duševní mě tísní,
naslouchám-li v této hodině
moudré rady vůdce svého.
V srdci mi stoupá temné tušení,
a nejsem schopna
stále dotírajícím myšlenkám
se vzepřítí. Bodají mě
v nejhlubší jádro mé bytosti;
chtějí mi příkaz uložit,
jehož sledování se mi jeví zločinem.
Musí mě obelstřovat klamně síly - -;
snažně vás prosím - pomozte - -,
abych je mohla kouzlem připoutat.

Benedictus: Čeho si ode mne snažně přejete,
nechť vám v žádné době nechybí.

Maria: Víím, jak těsně spojeny s mou duší
jsou životní cesty Janovy.
Těžká stezka osudu nás oba spojila;

a ve vysokých světech duchových
náš svazek posvětila vůle bohů.
Tak jasně je to všechno přede mnou,
jak obraz pravdy jenom může být.
A přec - již obchází mě hrůza,
mám-li svá ústa otevřít
k takovým slovům zločinným -,
A přece - z duševních hlubin to slyším,
jak zřetelně to ke mně mluví,
a stále poznovu mi opakuje,
kdy věřím už, že jsem to přemohla -:
„Jana musíš od sebe odloučit;
nesmíš ho zadržovat při sobě,
chceš-li uvarovat jeho duši zla.
Sám musí putovat cestami,
které ho vedou k jeho cílům.“
Vím, že promluvíte-li jen slovo,
z duše mé ten přelud uprchne.

Benedictus: Marie, tvá ušlechtilá bolest
jako klma ti dává zjevit pravdu.

Maria: Byla by to - pravda - - - -
To ne! - Také i mezi řečí mého vůdce
a mým sluchem se plíží bytost klamná.
Ó, promluvte ještě jednou.

Benedictus: Rozumělas mi docela správně -.
Láska tvá je šlechetného druhu,
a úzce připoután byl k tobě Jan.
Však nesmí láska zapomínat,
že moudrosti je sestrou.
Jan ke své vlastní spáse
byl dlouhé doby sjednocený s tebou;
leč další cesta jeho duše žádá,
aby svobodně si hledal svoje cíle.
O zevním rozdělení přátelství
osudová vůle nemluví;
ale požaduje v celé přísnosti
svobodný čin Janův ve sféře ducha.

Maria: Ještě stále slyším blouznění!
Tedy mě nechte mluvit dál;
musíte mi přece rozumět;
vždyť žádný klam se neodvází
slovo pozměnit před vaším uchem.
Bylo by snadné zahnat pochybnosti,
kdyby jen zmatený běh pozemského žití
chtěl duši Janovu přidržet k duši mé.
Našemu svazku však uděleno svěcení,

jež duši s duší svazuje navěky.
A žehnající duchové mocnosti
pravily nad všechnu pochybnost:
„Pravdu v říši věčností si vydobyl,
neboť již ve světech smyslů
k tobě byl vázán v nejhlubším bytí.“
Jak mohu chápat ono zjevení,
má-li teď opak pravdou být?

Benedictus: Musíš zakusit, jak ještě mnohé
může k plné zralosti chybět i tomu,
kdo směl už prožívat nejedno zjevení.
Cesty vyšší pravdy jsou spletené; -
v tom vyznat dokáže se jenom ten,
kdo umí trpělivě kráčet labyrinty.
Teprve část skutečnosti mohlas vidět
v říši světelných výšin,
když předstoupil před tvé duševní oči
obraz krajiny duchů.
Ten obraz není ještě plnou skutečností.
Janovu duši a tu tvoji
spojují pozemské svazky takové,
že jednomu každému může být souzeno
najít cestu do duchového světa silami,
za něž vděčí tomu druhému.
Avšak nic doposud nezjevilo,
zdali jste dostáli každému požadavku.
Směli jste v obraze nahlédnout,
co je vám v budoucnu souzeno,
pokud v plné zkoušce umíte obstát.
Že se vám ukazují plody úsilí,
to není pro vás důkazem,
že v usilování dosáhli jste konce.
Spatřili jste obraz - - ,
ale ten obraz ve skutečnost
může jen vaše vůle změnit.

Maria: Sice zasahují mě tvá slova
po dlouhém pocitu štěstí
jako nejtěživější bolest.
Přesto však jsem se už naučila
před světlem moudrosti se sklonit,
jeví-li se vnitřní silou účinná.
A již začíná se zvolna vyjasňovat,
co dosud mému srdci bylo temnotou.
Ale když v nejvyšším zážitku štěstí
se násilně podává mysli člověka
jako pravda jen zdání omylu,
pak těžce se temnota duševní odstraňuje.
Potřebuji víc, než jste mi dal,

mám-li být schopna této vaší řeči
skutečně také následovat.
Mou bytost vedl jste do hlubin duše,
v nichž mi bylo dopřáno světla
k prohlédnutí pozemských životů
přisouzených mi v dávné minulosti.
A směla jsem se dovědět,
jak přítelova duše a má se shledaly.
Že jsem vedla v oněch starých dobách
Janovu duši k pravému duchovému Slovu,
to jsem směla pozorovat jako sémě,
jež rostouc přineslo nám plody přátelství
shledaného zralým pro věčnosti.

Benedictus: Uznána jsi byla za hodna
proniknout v pozemské stezky,
které ti byly přisouzeny
ve dnech dávno minulých.
Ale neměla bys zapomínat,
abys bádala, máš-li také jistotu
při pohlížení zpět duchovním okem,
že žádná z tvých životních cest se neskrývá.

Maria *(po odmlce ukazující k hlubokému sebe-uvědomování):*
Ó, jak jsem mohla být tak zaslepená!
Blaženost, kterou jsem pocítila,
když část pravěku jsem směla zahlédnout,
v ješitném mi dala zapomenout bludu,
jak mnohé se mi ještě nedostává.
A nyní teprve mohu již tušit,
že musím zírat do temnot,
chci-li vypátrat cestu mě přivádějící
z přítomného života do oněch časů,
kdy duše mého přítele
se obrátila k mojí.
Přislíbit chci vám, můj vůdče,
že zpupnost svojí duše zkrotím - -!
Teprve nyní poznávám,
jak ješitnost vědění může duši svést;
že místo aby sála sílu
z podaného jí duchovního bohatství,
chce toho daru použít
jen k rouhavému sebezrcadlení.
V tomto okamžiku vím
varovným hlasem svého srdce,
jemuž vaše slova propůjčují sílu,
jak daleko od nejbližšího cíle
se musím dosud cítit vzdálena.
Vědění ze světa duchového
ukvapeně si vykládat už nechci.

Chci to oceňovat jako sílu,
která má tvořit mou duši -,
ne však jako pokyn,
jenž ušetřit mi může námahu
v samotném životě znát cíle jednání.
Ta slova kdybych uposlechla dřív,
která mi přikazují skromnost:
nezůstalo by mně nejasné,
že volně jen se může rozvíjet
bohatě obdařená duše přítele,
když hledá sobě cesty,
které jí nejsou předznačeny ode mne.
A protože jsem to poznala,
získám také sílu vykonat,
co žádá povinnost a láska.
Přesto však cítím v této hodině,
více než kdy dříve jsem pocítila,
že stojím před těžkou duševní zkouškou.
Když lidé vytrhnou ze svého srdce,
co z jednoho člověka žije v tom druhém,
pak láska změnila se ve svůj opak.
Sami mění ta pouta, která je spojují,
a sílu poskytnou jim vášnivost a pud.
Já však mám zničit ze svobodné vůle,
co z mého duševního života vlastního
jsem nahlížela v činech svého přítele.
A má láska musí zůstat nezměněna.

Benedictus: Tou cestou půjdeš v pravém smyslu,
budeš-li chtít poznat,
co ti na této lásce bylo nejdražší.
Jestliže víš, jaká to mocnost
tě ve tvé duši nevědomě vede,
tak najdeš také sílu vykonat,
co ti musí přikazovat povinnost.

Maria: Jak mluvíte, už to mi poskytuje pomoc,
teď tolik potřebnou mé duši.
Hlubinám své bytosti
musím dát vážnou otázku:
Co tak silně mě v té lásce žene?
Když v přítelově bytosti a v jeho tvorbě
svůj život duše vidím působit,
pak tedy hledám uspokojení
pocitované z mé bytosti samé;
a žiji v bludu, že nejsem sobecká.
Zůstalo mi však ukryto,
že v příteli jen sebe zrcadlím.
Drak sobectví to byl,
který mi klamně skrýval,

co mě ve skutečnosti pohánělo.
To nyní musím uznat,
že sobectví se stonásobně mění.
A když se pokládá za poražené,
povstane z trosek svého panství
v síle ještě mohutnější.
A pak také získá na té síle,
která blud jako pravdu zjevuje.
(*Maria upadá v nejhlubší přemítání.*)

(*Objevují se tři postavy duševních sil.*)

Maria: Vy sestry mé, jež nacházím
v bytostných hlubinách,
když duše má se šíří
a do dálek světů
sama sebe provází,
síly zrění mi uvolněte
z éterických výšin
a veďte je pozemskou stezkou
abych v časovém bytí
prozkoumala sama sebe
a mohla si dát směr
ze starých způsobů žití
v nové okruhy vůle.

Filia: Chci se naplnit
úsilím duševního jasu
z hlubiny srdce;
chci se nadýchat
oživující moci vůle
z popudů ducha;
abys, milovaná sestro,
v starých kruzích žití
mohla vycítit světlo.

Astrid: Chci setkávat
sebecítěnou svébytnost
s oddanou vůlí lásky;
chci uvolnit
rašící síly vůle
z okovů přání,
a tobě ochromující touhu
změnit v nalézající duchový cit;
abys mohla, milovaná sestro,
v příštích pozemských stezkách
vypátrat samu sebe.

Luna: Chci povolat odříkavé síly srdce,
a upevnit nesoucí duševní klid.
Mají se zasnoubit,
a posilující duchovní záření
vynést z duševních základů.
Mají se proniknout,
a naslouchajícimu duchovnímu sluchu
vnutit dálavy zemské;
abys mohla, milovaná sestro,
najít stopy života
v dalekém časovém bytí.

Maria *(po odmlece):* Když se mohu vytrhnout
matoucímu sebecítění
a smím se vám odevzdat:
abyste život mé duše
zrcadlily ze světových dálek;
jsem s to se uvolnit
z tohoto životního kruhu
a mohu se vypátrat
v jiném způsobu bytí.
(Delší pomlka; pak následuje:)

Maria: Ve vás, sestry, zřím duchové bytosti,
které oživují duše z vesmírných světů.
Silám ve věčnostech klíčícím
umíte dát uzrát v samotném člověku.
Branou své duše jsem často směla
nalézt cestu do vašich říší
a nahlížet duševním zrakem
v pradávne tvářnosti zemského bytí.
Potřebuji nyní vaší pomoci,
neboť jsem povinna najít cestu
ze svého přítomného života
do lidských dnů dávno minulých.
Oprostěte bytí mé duše od sebecítění
v jeho časovém životě.
Odhalte mi okruh povinností
z mých životních drah doby pravěké.

Hlas ducha, duchové svědomí:

Její myšlenky hledají
ve stopách časů.
Co jako vina jí zůstalo,
co jako povinnost jí dáno,
vystup z jejího duševního základu,
z jehož hlubiny

lidé ve snění
svůj život žijí;
v jehož hlubině
lidé v bloudějí
sebe jen ztrácejí.

(Opona padá, zatímco všechno zůstává na jevišti.)

TŘETÍ OBRAZ

Světlice v růžovém základním tónu, přívětivá nálada. Jan před malířským stojanem; Maria vstupuje později; pak duchové postavy jako duševní síly.

Jan: Maria před mým obrazem mlčela,
když jej viděla naposled. -
Předtím pokaždé mi darovala
z velkého bohatství své moudrosti,
co mohlo prospět mému dílu.
Jak málo důvěřuji sobě,
abych sám posoudil,
splňuji-li svým uměním,
co žádá náš duchovní proud,
tak jí důvěřuji nesmírně -.
A stále znovu slyším v duchu její slova,
která mě obšťastnila propůjčením síly,
když jsem se osmělil k tomuto obrazu.
„Na této cestě můžeš“, řekla mi,
„podniknout odvážnou tu věc:
co duše vidí jenom duchovně
zjevit smyslovému zdání.
Nezůstane ti tajemstvím,
jak tvary, stejně jako myšlenky,
zdolávají látku;
a barvy, spřízněné s citem,
proteplují síly životní.
Tak můžeš svou dovedností
vytvořit také říše vyšší.“
Pocítěním síly těchto slov
váhavě se víře oddávám,
že se přibližuji cíli,
na nějž mi ukázal Benedictus.
Často nesměle jsem seděl před tím obrazem;
opovážlivým se mi to zdálo někdy
a jindy zase nemožným,
abych napodobil v barvách a ve tvarech,
co může spatřovat má duše.
Jak je možné tkající duchové bytí,
odtržené všemu zdání smyslovému,
které jen oku vidcovu se odhaluje,
zjevit takovými prostředky,
jež přece říši smyslů náležejí?
Tak vskutku často jsem se tázal.

Ale když vlastní bytost vyhostím
a ve smyslu duchovní nauky
v blaženosti se mohu cítit vytržen
k tvůrčím světovým mocnostem,
procitá ve mně víra
v umění mysticky pravdivé,
jako je duchovní bádání naše.
Se světlem učil jsem se žít
a v barvě činy světla poznávat,
jako žák pravé mystiky
v říši života bez tvarů a barev
spatřovat činy ducha a duševní bytí.
S důvěrou v toto duchové záření
vydobył jsem si schopnost
cítit s vlnivým mořem světelným
a žít s proudícím žářem barevným;
ve tkaní světla hmotě vytrženého
a v životě barev duchem naplněných
vytušit vládnoucí duchové moci.
(Maria vstupuje, aniž by ji Jan zpozoroval.)

A chce-li mě opustit odvaha,
na tebe myslím, šlechtná přítelko. -
V tvém duševním ohni
má tvořivá radost se proteplí;
v tvém duchovém světle
síly mé víry procitají.
(Spatřuje Marii.)
Ó - ty jsi zde -----
tak netrpělivě jsem tě očekával
a blízkost tvou jsem mohl přehlédnout!

Maria: Musí mě naplňovat radostí,
když vidím přítele tak zabraného v práci,
že i na samu přítelkyni zapomíná.

Jan: Ach, nevyslovuj něco takového -,
sama víš, jak nic nemohu tvořit,
co není požehnáno tebou.
Není žádného díla ode mne,
jež za svůj vznik by nevděčilo tobě.
V ohni lásky jsi mě protříbila,
takže jsem s to tvořit svým uměním,
co se ti zjevuje v odlesku krásy,
jenž září bytostným teplem, zjasněním bytí,
a v záření vyjevuje duchovou říši.
Pocit'ovat musím proud svého tvoření
vtékat do své duše ze zřídla duše tvé;
pak cítím křídla, která mě zvedají
k duchem plným, Zemi vzdáleným výšinám. -

Miluji, co žije ve tvé duši,
a v lásce mohu tomu dát obraznou podobu.
Umělci jen láska může rodit síly,
které dále plodně žijí v dílech.
A mám-li obrazy z duchových dálek
vnést jako umělec do světů smyslových,
musí se duch světů zjevití skrze mne
a vlastní bytost má jen stát se nástrojem.
Pouta sobectví musím už roztrhnout;
abych nechtěl místo duchových světů
umně tvořit jen mylné výtvořiny své libovůle.

Maria: A kdybys, místo mým duševním zřením,
musel vydolovat pravzor svého díla ze sebe,
mohla by pak z jednoho základu duše
jsoucností krásy jednotněji působit.

Jan: Jen marně bych lovil předivem myšlení,
kdybych chtěl vydumat, co je mi lepší:
zda tvorbou ztělesnit tvé zření duchové,
či v sobě samém hledati vznik obrazů.
Vím, že takto bych jej nemohl najít.

Mohu se ponořit v základy duše
a blažený se nacházet ve světech duchů;
mohu se ztrácet na smyslové říši
a sledovat očima zátrasy barev,
jimiž mohu spatřit stvořitelství činy.
Jsem-li však se svou duší jen já sám,
pak to, co mohu v sobě prožívat,
probíhá jen tak, že nenaléhá k tvoření.
Ale když smím do výšin světů tebe sledovat
a v blahu hřejivém po tobě prožít,
co v duchu mohlas tam už vidět sama,
ve zření duchovním pocítím oheň,
který pak ve mně plane dál, a planutím
rozněcuje ve mně síly naléhající k tvoření.

Kdybych slovy chtěl zvěstovat lidem,
co mohu poznat ve výšinách světů,
pak vlastní duší povznést bych se mohl
do sfér, kde duch promlouvá k duchu.
Jako umělec však najít musím oheň,
který sáláním z díla působí do srdcí.
A moje duše může obrazu jen dát,
co duchovní žár magicky vlévá do srdcí,
když nejdříve z hlubin srdce tvého
sama může se napít duchovního zjevení.

Jak síly vzniku toužebně se zhušťují,
a tvůrčí moci srší zduchovněním,
a již, člověka vycit'ující, nezbytnost bytí,
jak bohové se ztvárňují počátkem časů,
to duše přítelkyně ušlechtilou řečí
často mi nepostřehnutelně dala chápat.
V něžné éterné červeni duchového světa
to neviditelné zhustit jsem se snažil;
a cítil jsem, jak barvy touhu chovají
spatřit se duchem zjasněné v samotných duších.
Tak mé přítelkyně bytost duševní mluví
z mých obrazů k srdcím lidí jako má vlastní.

Maria: Pomysli, Jane, že jednotlivá duše
odděleně od druhé, jako bytost vlastní,
od počátku světa se musí sama rozvíjet.
Láska má rozdělené duše spojovat;
ne však chtít umrtvovat jejich zvláštnosti.
Nyní nastala pro nás ta chvíle,
kdy musíme své duše vyzkoušet,
jak další kroky na duchovní stezce
mají k spáse jednoho každého z nás vést.
(Odchází.)

Jan: Co to říkala má přítelkyně?
Tak nesrozumitelně zněla její slova!
Musím jít za tebou, Marie! - - -
(Objevují se tři bytosti duševních sil.)

Luna: V zrcadle některé duše jiné
nemůžeš najít sám sebe.
Síla vlastní bytosti
musí zakořenit v základě světů,
chce-li z duchových výšin
v pravém smyslu přesadit krásu
do hlubin Země.
K vlastnímu bytí se osměl,
abys jako silný útvar duševní
mohl se obětovat mocností světa.

Astrid: Na svých cestách světem
nechtěj ztratit sám sebe;
k slunečním dálkám neproniknou lidé,
kteří se chtějí zbavit vlastního bytí.
Připrav se tedy
vstoupit pozemskou láskou
v hluboké základy srdce,

kde zraje láska světová.

Druhá Filia: Ó, těm sestrám nenaslouchej;
vedou tě do světových dalek
a blízkost Země ti uloupí; - -
nevidí, jak láska pozemská
má rysy lásky světové.
V chladu vládnou jejich bytosti;
teplu jejich síly prchají,
a lidi chtějí odvádět
z jejich duševních hlubin
do chladných výšin světových.

(Opona, zatímco Jan, Filia druhá, Astrid a Luna ještě zůstávají na místě.)

ČTVRTÝ OBRAZ

Tatáž světnice jako v obraze prvním. Capesius a Strader.

Capesius: (k vstupujícímu Straderovi):
S radostí zdravím přítele,
který v mnohé horké bitvě slov
mně velmi zdatně odolával.
Dlouho jste se již
neukázal v mém domě. -
Vždyť dříve jste jej navštěvoval rád.

Strader: Chyběl mi čas.
Můj život se silně změnil.
Svůj mozek víc už netrýzním
beznadějným myšlenkovým předivem.
Vědění, jehož jsem nabyl,
jsem dal do služeb opravdové práci,
která v životě může být k užitku.

Capesius: Takže cestu svého bádání jste opustil?

Strader: Také by se mohlo říci,
že ona opustila mne.

Capesius: A kterému cíli jste se přiklonil?

Strader: Život není způsobilý,
aby ukázal člověku cíle,
jež může jasně prohlédnout.
Je to jen hnací ústrojí,
které nás vtáhne do běhu svých kol - -,

a znaveně nás vhodí do temnoty,
když míra našich sil se vyčerpala.

Capesius: Znal jsem vás, když s velkou odvahou
jste směle přistoupil k záhadným otázkám bytí.
Zakusil jsem vás,
jak poklady vydobytého vědění
jste viděl padat do bezedných strží
a vaše duše v hloubi otřesena
trpký kalich pila zklamaných snů badatele.
Nikdy jsem si však nepomyslel,
že byste mohl vytrhnout ze svého srdce
ten pud, jímž jste byl tolik naplněn.

Strader: Vzpomínáte si ještě toho dne,
kdy jedna věstkyně pravdivými slovy
mně jasně ukázala omyl mojí cesty?
Jinak jsem nemohl, nežli si přiznat,
že všechna ta práce myšlení
nikde nemůže najít pravá zřídla života.
Vždyť všechno myšlení musí jen bloudit,
jestliže světlo nejvyšší moudrosti
se může otevřít duševní síle,
kterou ta paní označila za svou.
Přísná věda se ovšem marně snaží
dospět k takovému zjevení.
A kdyby jenom zůstalo
při této jedné porážce v mém bludu bádání:
myslím, že bych ještě dokázal
znovu zas od počátku začít,
a své vlastní cesty
spojit s oněmi druhými.
Ale když jsem byl nucen vidět,
jak podivný ten způsob duchovní,
mně jeví se jenom jako nerozum,
mdlobu v tvořivou sílu mění: -
tu všechna naděje mi zmizela.

Pamatujete si na mladého malíře,
s nímž jsme se spolu setkali
na pochybných duchovních cestách?
Po takových ranách osudu
jsem prožil mnoho týdnů
se smyslem temným, jakobych šilel.
A když mě zas příroda dovedla k rozvaze,
pak také skálopevně bylo přede mnou
zanechat všeho dalšího hledání.
Abych se úplně uzdravil,
potřeboval jsem dlouhou dobu.
Tu jsem prožil bez nejmenší radosti.

Cvičil jsem se ve věcech,
které mě vedly do životní praxe.
Tak jsem dnes představeným dílny,
v níž se válčují šrouby.
Přesto však děkuji té práci,
že po mnoho hodin mohu zapomínat,
jak plný trýzně byl můj bezpodstatný boj.

Capesius: Musím přiznat, že dřívějšího přítele
sotva mohu ještě najít v tom,
kdo se mi ukazuje dnes. - -
Neprožíváte však kromě hodin,
o nichž jste mi teď mluvil,
snad třeba i takové,
v nichž obnovují se staré bouře,
které vás tlačí z onoho temného žití?

Strader: Ty hodiny mi nejsou ušetřeny,
v nichž mdloba s mdlobou jen
chce bojovat v mé duši.
Aby však nové paprsky naděje
pro tento život zcela ztracený
mně mohly vniknout do srdce,
tomu už nechtěl osud můj.
Chci si odříkání vydobýt.
Síla, která je nyní vyžaduje,
kéž by mi ještě vlohu přinesla
jinak změnit cestu badatelskou,

kdyby ten zemský běh se opakovat měl.

Capesius: Mluvil jste -, snad rozuměl jsem správně,
o opakování svého pozemského žití.
Přece jste tedy vytěžil
pravdu osudově závažnou
z oněch duchovních cest,
které chcete ještě i dnes
uplatňovat jen jako pochybné?

Strader: Tak sám jste vyhledal to tření,
co mi ještě dodávalo síly
k započetí nového života.
Na svém lůžku nemocný jsem zkoušel
naposledy ještě přehlédnout
okruh vědění, jehož jsem nabyl.
To ještě, než jsem se dal k cíli jinému.
A sebe jistě stokrát jsem se tázal:
co může naučit přírodní poznání,
jak je už dnes můžeme přehlédnout?
- - - Zde není vyhnutí - - -

opakování pozemského života
nemůže a nesmí popřít žádné myšlení,
nemá-li skoncovat se vším,
co píle badatelů za dlouhý čas poznala.

Capesius: Takovým zážitkem bych si ušetřil
vskutku nemálo utrpení.
Často jsem toužil
v mnoha probdělých nocích,
aby myšlenky tohoto druhu
mně mohly přinést vykoupení.

Strader: Mě však tento duchovní záblesk
oloupil ještě o poslední síly.
Vždy jako nejsilnější pud své duše
jsem cítil na životě si přezkoušet,
co myšlení mi dává jako pravdu.
Náhoda mi chtěla v oněch těžkých dnech
dokázat na vlastním bytí mém,
jak závažná tato pravda je krutá.
Ukazuje nám životní radosti a žaly
jako následky naší vlastní bytosti.
A to se často snáší velice těžko.

Capesius: Takový zážitek se mi zdá nemožný. -
Vždyť co by mohlo přezařovat pravdu,
kterou neustále přece hledáme,
a která duchu přináší jistotu.

Strader: Takové je to třeba pro vás.
Ale já musím cítit jinak.
Znáte moji podivnou cestu životem -,
zdá se to být jako náhoda,
co zkřížilo úmysl mých rodičů. -
Chtěli mě učinit mnichem.
A to mi často opakovali,
že za největší bolest svého života
by měli pokládat synovo kacířství. -
Bral jsem to všechno - -
a mnohé ještě k tomu,
jak se právě tento život bere,
když pozemské putování
se ohraničí zrozením a smrtí.
A také můj život pozdější
se všemi zničenými nadějemi
ukazoval se i v podobě
vysvětlitelné jen ze sebe samé.
Ó, kéž by býval nepřišel ten den,
který mě přivedl k jinému mínění.
Nebot' vězte, že jsem vám všechno nesvěřil,

co mi ukládá můj osud.
Já nejsem dítě oněch lidí,
jež udělat mě chtěli mnichem.
Z dětského útulku se mě ujali,
když málo dní mi ještě bylo.
Můj pravý původ je mi neznámý.
Tak jsem byl cizím už v domě rodičů.
A cizím jsem pak zůstal všemu,
co kolem sebe prožíval jsem později.
A teď mě zavazuje moje myšlení,
abych obrátil pohled do starých dob,
kdy jsem to byl já, kdo se uloupil světu.
Ovšem na myšlenku navazuje myšlenka:
že kdo je takto určen k odcizení světu,
dřív ještě než mu svítá vědomí,
ten už tento svůj osud chtěl,
než myšlením měl možnost chtít.
A protože jsem dále zůstal tak,
jak jsem byl na počátku,
musí mi zmizet každá pochybnost,
že v tuposti smyslů podléhám silám,
které mi předou nitky osudu,
ale nechtějí se mi zjevit.
Co mi ještě chybí ke krutému důkazu,
jak nesmírně husté jsou závoje
zahalující mé vlastní bytí!
A teď, jen sud'te bez falešné touhy vědění,
či moje nová pravda mně přinesla světlo?
Přece jen však poskytla mi jistotu,
že v nejistotě musím setrvat.
Tak představila mi tedy můj osud,
že zpola vyplněný bolestí
a zpola jako posmíváný
jsem zaplatil jej mincí stejnou.
Hrozně se mě to zmocnilo:
potupnou trýzní pronikán
jsem musel postavit se proti životu,
a s výsměchem celé té strojené hře osudu
odevzдал jsem se temnotám.
Myslet jsem mohl už jen jedině:
vem si mě celého, života soukolí;
nic nechci vědět, jak ty to tropíš.

Capesius:

Muž, jehož jsem ve vás poznal,
nemůže v takové poušti vědění
zůstat dlouho, i kdyby chtěl.
Mým očím se již ukazují dny,
v nichž shledáme se jinak.

(Opona padá, zatímco oba ještě stojí proti sobě.)

PÁTÝ OBRAZ

Krajina, v níž je osamělý dům Baldových. Večerní nálada. Baldova žena, Capesius, pak Felix Balde; později Jan a jeho dvojník, potom Lucifer a Ahriman.

Capesius *(přichází a před domem Baldových se blíží k lavici, na níž sedí paní Baldová):*

Dovolíte, aby váš starý přítel
směl se u vás na chvíli pozdržet?
Víc nežli dříve potřebuje teď,
co často tak ve vašem domě našel.

Baldova žena: Už jak jsem vás viděla přicházet zdáli,
řekly mi unavené vaše kroky,
a když jste se přiblížil, i vaše oko,
že dnes máte ve své duši trápení.

Capesius *(který se posadil):*
Příliš tepla do vašeho domu
jsem ani jinak nikdy nepřinášel;
dnes však, kdy se svým nepokojem v srdci
přepadám váš domov míru,
prosím zvláště o vaše prominutí.

Baldova žena: Rádi jsme vás vídali už tenkrát,
kdy sotva někdo druhý
se přiblížil tomuto domu. -
Vzdor mnohému, co přišlo mezi nás,
jste zůstal naším přítelem
také i teď, kdy naše místo odlehlé
rád mnohý člověk vyhledává.

Capesius: Je tedy pravdou, co jsem slyšel,
že váš milovaný Felix,
předtím tak uzavřený,
se v těchto dnech stal někým,
kdo je vyhledávaný?

Baldova žena: Ach ano, ten dobrý Felix
nás kdysi uzavřel před celým světem - -,
a teď musí hovořit s tolika lidmi.
Ten nový život se jako povinnost mu jeví.
Dříve chtěl jen svému nitru svěřovat,
co z přírodních mocí a činů ducha
skála nebo les mu zjevovaly.
Předtím také nikomu nenapadlo,
že by to mohlo být předmětem vědění.

Ale jak se ta doba změnila!

Ted' právě velmi mnoho lidí
přímo žádostivě naslouchá té vědě,
kterou jim Felix může zjevovat,
třebaže dřív ji shledávali zpozdilou.
A když můj milý dobrý muž
(*Felix Balde přichází z domu.*)
často po dlouhé hodiny zde musí mluvit,
pak toužit začínám po starých časech,
kdy mi Felix tak vážně sděloval,
jak duše jenom v tichém srdci
má nésti dary svého ducha,
které z božských říší
v milosti jsou jí propůjčeny -,
a zrádcem vznešeného Slova duchového
že je, kdo zjevuje ho sluchu
otevřenému jen světu smyslovému.

Felix Balde: Felicie se může jen s obtížemi vpravit
do našeho zcela změněného života;
na starou samotu si stěžovala;
a neméně si stěžuje i teď,
kdy mnohý den jen málo času
máme ještě sami pro sebe.

Capesius: A co vás k tomu pohnulo,
abyste dřív tak uzavřený dům
pohostinně otevřeli lidem?

Felix Balde: Byl jsem poslušný vedení ducha
promlouvajícího v mém srdci,
když mi přikázalo mlčení.
A teď, když mě vyzývá k mluvení,
chci se mu hned podrobiti.
Mění se lidská bytost
ve vývoji pozemského bytí.
Stojíme na rozhraní časů.
Část duchovního poznání
se musí odhalit všem lidem,
kteří mu chtějí otevřít svou mysl.
Vím, jak můj způsob málo odpovídá
formám, jež jsou dnes v platnosti. - -
K vyslovení toho, co žije v duchu,
je předepsaná přísná logika a způsob myšlení.
Mým řečem jsou však odepřeny.
Říká se, že pravé vědeckosti,
která má spočívat na pevných oporách,
může moje bytost být jenom příkladem,
jak se duše lidí oddávají snění,
když odcizeny vzdělání a vědě
moudrost hledají vlastními cestami;

není však bez ceny, míni zas někteří,
jak ve spleti mých slov
občas se může ledaco odhalit,
co se dá chápat rozumem.
Jsem člověk, jemuž bez umění
musí do srdce proudit,
co by se mu rádo zjevilo.
Neznám vědění beze slov. -
Když vstupuji do hlubin srdce,
a také, když naslouchám přírodě,
pak ve mně žije vědění,
jež slova hledat nemusí - - -;
mluva je s ním natolik spojená,
jak s pozemským člověkem jeho tvar těla. -
V této podobě se nám zjevující
vědění z duchových světů
je užitečné i těm, kteří je nechápou.
Smí proto přijít ke mně každý,
kdo chce vyslechnout, co mám říci.
Moc dobře vím, jak pouze zvědavost
a jiné nedobré důvody mnohého vedou.
I když duše takových lidí ještě
nebudou uchopeny v tomto pozemském čase:
vsazeno bude do nich dobro
a to v nich bude působiti dál.

Capesius: Chtěl bych s vámi mluvit otevřeně. - - -
Obdivovat vás musím už po mnoho let
Avšak i mně byl až dosud uzavřen
smysl vašich podivných slov.

Felix Balde: Ten se vám jistě otevře.
Usilujete s dobrým duchem a šlechetným
srdcem; musí vám tedy nadejít doba,
kdy pravdy hlas již uslyšíte.
Nepozorujete, jak obsažný je člověk
jako obraz světových říší.
Jeho hlava je zrcadlový obraz nebe,
přes jeho údy působí duchové sféry;
v jeho hrudi se pohybují bytosti Země;
a proti nim všem stojí, mocně bojující,
démoni z okruhu Měsíce,
kteří musí cíle těch bytostí křížit.
Co je před námi jako lidská bytost,
co prožíváme jako duši,
a co nám září jako duch,
od věčností se vznášelo před mnohými bohy.
A bylo jejich úmyslem
spojit síly ze všech světů,
které společně vytvoří člověka.

- Capesius:** Skoro mám strach při těchto slovech,
jež směle chtějí lidskou bytost vidět
jako veškeré konání bohů.
- Felix Balde:** Proto nejvyšší pokora je nutná,
chce-li kdo dosáhnout duchovní vědy.
A kdo v pýše a ješitnosti
chce poznávat sám sebe,
tomu se brány vědění neotevřou.
- Capesius:** Jak už tak často, snad i tentokrát
milá paní Felicie mi pomůže,
aby se k obrazu má duše obrátila
a, obrazem rozehřáta, byla schopna
vaše slova správně pochopit.
- Baldova žena:** Ta jeho slova právě vyřčená
mně často milý Felix opakoval.
A vyvolala z mého srdce obraz,
o němž jsem si vždycky říkala,
že vám jej musím vyprávět.
- Capesius:** Ó učiňte tak, milá paní - -,
žízním po osvěžení
z vašeho pokladu obrazů.
- Baldova žena:** Budiž - - - - .
Byl jednou jeden chlapec,
který vyrůstal na lesní samotě
jako jediné dítě chudého lesníka.
Kromě svých rodičů
poznal jen málo lidí.
Byl chabé stavby tělesné;
kůži měl skoro průsvitnou.
Dlouho se mu mohlo dívat do očí;
skrývaly nejhlubší duchovní zázraky.
A i když jen málo lidí
vstoupilo do jeho okolí,
přesto mu nechyběli přátelé.
Když zlatá sluneční zář
se rozlila blízkými horami,
vsálo zamyšlené oko chlapcovo
do své duše duchové zlato;
a bytost jeho srdce
rannímu slunci se rovnala. -
Ale když paprsek vycházejícího slunce
temnými mraky nepronikal
a chmurná nálada pokryla hory,
pak zakalené bylo oko chlapcovo

a jeho srdce žalostné - - .
Tak úplně byl odevzdán
duchovému tkaní úzkého světa svého,
který mu nebyl o nic cizejší,
než údy jeho vlastního těla.
Byly mu však také přáteli
stromy a květiny v lese;
z jejich korun, kalichů a vršků
mluvily k němu duchové bytosti - ;
uměl jejich šepotu rozumět - - .
Zázračné věci tajemných světů
se otvíraly tomuto chlapci,
když jeho duše hovořila s tím,
co bez života bývá pro většinu lidí.
Ale k večeru často měli rodiče obavy
o svého milovaného potomka. -
To pak byl na místě nedalekém,
kde ze skály se pramen prodíral
a mnohonásobně rozprašovanými
kapkami vody po kamenech stříkal.
Když stříbrný odlesk měsíčního světla
jiskřivou hrou barev se jako kouzlem
zrcadlil v proudění vodní tříště,
byl chlapec schopen u skalního pramene
setrávat po dlouhé hodiny.
A v jeho vidění vznikaly podoby
tajemně se tvořící ve vodním dění
a v třpytu měsíčního světla.
Staly se z nich obrazy tří žen,
které k němu promlouvaly o věcech,
k nimž směřoval pud jeho duše. -
A když v létě jedné vlahé noci
zas chlapec seděl u pramene,
jedna z těch žen nabrala rosný prach
pestrého živlu vodních krůpějí
a podala jej druhé ženě.
Ta vytvořila z toho prachu rosného
stříbrolesklou nádobu ve tvaru kalicha
a podala ji ženě třetí.
Ta ji naplnila svitem měsíčního stříbra
a naplněnou odevzdala chlapci,
který to všechno sledoval
svým chlapeckým viděním. -
Následující noci po onom zážitku
měl potom sen, jak o ten kalich
byl oloupen divokou saní. -
Jen ještě třikrát po této noci
prožil chlapec ten zázrak pramene.
Pak se mu ženy už neukázaly,
i když za stříbrného svitu měsíce

zamyšlen sedával u skalního zřídla. -
A když týdnů třistašedesát
uplynulo potřetí,
dávno se chlapec stal mužem,
a z domu rodičů i z lesní krajiny
odešel do cizího města.
Jednoho večera přemítal,
unaven tvrdou prací,
co život by mu ještě mohl přinést,
když tu náhle se cítil jako chlapec
vytržen k svému skalnímu prameni.
A zase mohl spatřit vodní ženy,
a tentokrát je slyšel také promluvit.
První mu pravila:
Na mě kdykoliv pamatuj,
cítíš-li se v životě opuštěn.
Lákám duševní pohled člověka
v éterné dálky, až k hvězdám vzdáleným.
A kdo chce cítění mít se mnou,
tomu ze své zázračné číše
podávám nápoj životní naděje. -
A také druhá pravila:
Nezapomeň na mě ve chvílích
ohrožujících tvou životní odvahu.
Vedu popudy lidského srdce
do duševních hlubin a k výšinám ducha.
A kdo u mě hledá síly,
tomu svým zázračným kladivem
silnou víru v život přikovám.
Třetí pak se dala slyšet takto:
Ke mně pozvedni svůj duchovní zrak,
když na tě útočí životní záhady.
Spřádám myšlenkové nitky
v labyrintu života a v hlubinách duše.
A kdo ke mně chová důvěru,
tomu na svém zázračném stavu
utkám paprsky životní lásky. - - -
A v noci po tomto zážitku
zdálo se tomu muži,
že divoká saň se kolem něho plíží -
a jemu se nemůže přiblížit:
chránily ho před tou saní
bytostí, zřené kdys u skalního pramene,
které pak z jeho domova
táhly s ním do cizího místa.

Capesius:

Děkuji vám, paní milá,
odcházím od vás bohatě obdařen.
(*Vstane a odchází. Baldova žena vstupuje do domu.*)

(Capesius sám, poněkud vzdálený, říká):

Capesius: Cítím, jak uzdravující je takový obraz
v mé duši, a všemu myšlení
jak může zase vrátit poztrácené síly.
Co ta žena říkala, bylo tak prosté;
a přec to ve mně budí myšlenkové síly,
které mě nesou do neznámých světů. - -
Chci v této krásné samotě
oddávat se snům, které tak často
chtěly darovat mé duši myšlenky,
prokazující se jistě daleko lepšími
než mnohé plody mnohatýdenního hloubání.

(Zmizí za hustým křovím.)

Jan *(se objevuje ztracený v hlubokém přemýšlení v téže lesní končině):*

Byl to sen, byla to skutečnost - - -?
Nemohu snést, co v mírném klidu
a přece tak vážně mluvila má přítelkyně
o našem rozloučení.
Kdybych si alespoň mohl myslet,
že se chtěl mezi ni a mě
postavit jako klamný přízrak
duchovnímu pudu se vzpírající rozum. -

Nemohu - a nechci uposlechnout
takového napomenutí, vynalezeného Marií,
k přehlušení mého duševního hlasu,
který neustále říká „Já ji miluji“, -
a moje láska je mi zřídlem působení,
jež jediné chci znát.

Čím je mi všechn tvůrčí pud,
čím výhled k vysokým duchovním cílům,
když okrást chtějí mě o světlo,
které mi může osvětlovat život? -
V tom světle žít musí mi být dovoleno.
A když mně odebráno bude,
pak navěky chci jenom smrt.
Cítím, jak se mi ztrácí síla,
když se pokusím jen pomyslet,
že bych měl kráčet po cestách
neosvětlených jejím světlem.

Před očima se mi plete mlha,
která zázraky, jinak těmi lesy a skalami
pro můj pohled nádherně malované,
mně proměňuje ve zmatek - - - .
Divoký sen vystupuje z propasti - - - -
Ó, jak strašlivě mnou protřásá - - -

 Ustup od mne - -!
 Prahnu po samotě,
 která mé sny mi ponechává;
 v nich ještě domáhat se smím,
 co mi připadá ztracené - -

 - - Ustoupit nechce - -!
 Pak chci mu uprchnout -
 (*Cítí se jako pevně držen k zemi.*)
 Ó jaké okovy mě drží
 přikovaného na tomto místě!
 (*Objevuje se dvojník Jana Thomasia.*)
 Ach -----
 ať už jsi kdokoliv,
 skrývá-li se v tvé podobě lidská krev,
 či tvé bytí je pouze duchovní -
 opusť mě - - -

 Kdo to je - - -?
 Démon mne staví přede mne samého. - - -
 Ustoupit nechce - - - -;
 je to obraz mé vlastní bytosti -,
 a zdá se být ještě silnější
 než sama tato bytost - - - - -.

Dvojník mluví: Já tě miluji, Marie . . .
 jen se srdcem bušícím
 a rozbouřenou krví
 mohu stát před tebou. -
 A zasáhne-li mě tvůj pohled,
 proniká mnou horoucí chvění;
 a když svou milou ruku
 chceš do mé ruky vložit,
 ve všech svých údech
 jsem naplňován blažeností - - - - -

Jan: Ty strašidlo, utkané z mlžných par,
 čistému citu srdce
 rouhat se osměluješ - - -:
 Ó, jakou vinu jsem na sebe vložil,
 že musím spatřit
 chtivou karikaturu
 své tolik svaté lásky - - - -

Dvojník mluví: Často jsem tvým slovům naslouchal -;
 zdálo se mi, že je vstřebávám do duše
 jako zvěstování z říše duchů. -
 Více však, než všechna zjevení
 jsem v lásce pociťoval tvoji blízkost.

A když mluvila o duchovních cestách,
tu v krvi bouřlivě se vlnící
blaženost mě naplňovala. - - -

Hlas svědomí mluví:

Tak mluví zamlčená,
ne však odstraněná,
zdání zbavená,
v krvi pozůstala
tajemná síla
vášnivosti.

Dvojník mluví (*poněkud jiným hlasem*):

Opustit tě nesmím;
často mě shledáš po svém boku;
neustoupím od tebe,
dokud nenajdeš sílu,
která mě učiní podobnostvím
bytosti, jíž se máš stát.
Ještě jí nejsi v tom čase.
Jen v domnění své zvláštnosti
ji v sobě spatřuješ.

(*Objevují se Lucifer a Ahriman.*)

Lucifer:

Ó člověče, překonej se,
ó člověče, vysvobod' mě.
Zvítězils nade mnou
v duševních výšinách;
spojený jsem s tebou
v bytostných hlubinách.
Vždy mě nalezněš
životní cestou svou,
když odvážit se chceš
chránit se přede mnou.
Ó člověče, překonej se,
ó člověče, vysvobod' mě.

Ahriman:

Ó člověče, odvažuj se,
ó člověče, proživej mě.
Mohl sis vydobýt
zření duchového;
musel jsem zahubit
život srdce tvého;
máš ještě často mít
v duši těžkou bídu,
nechceš-li se omezit
na moji sílu.
Ó člověče, odvažuj se,
ó člověče, proživej mě.

(Lucifer a Ahriman zmizí; stejně i dvojník. - Jan v hlubokém přemítání odchází do temnoty lesa.)

(Capesius se opět objevuje. Za křovím spoluprožil jako ve vidění scénu mezi Janem a dvojníkem.)

Capesius: Jak mi to jen bylo? Jako těžká můra
mě to tížilo. Po cestě šel Thomasius;
zdál se mi pohřížen v hluboké myšlení.
Pak zůstal stát, jakoby s někým hovořil,
a přesto mimo něj tam nebyl nikdo.
Cítil jsem, jakoby mě tlačil tíživý strach;
co se pak kolem mě stalo, už jsem neviděl.
Jako ve spánku, nevědomě jsem asi musel být
ponořen do onoho světa obrazů,
na něž si mohu docela dobře vzpomenout.
Na krátkou dobu to jen muselo být,
co jsem tak snící seděl sám sobě ztracený.
A přece, jak bohatý byl tento snový svět
a jak až překvapující mi připadá.
Úplně zřetelně jsem mohl vidět
a slyšet mluvit lidi uplynulých dní.
Zdálo se mi o duchovním svazku
cílevědomě usilujícím k výšinám lidství.
V jejich středu jsem jasně poznával sebe.
A se vším obeznámen jsem se musel cítit.
Byl to jen sen -, jenže sen otřesný.
Vím, že v tomto životě je zcela nemožné,
abych snad něco podobného prožil.
A co mi jako pocit z toho zůstalo,
naplňuje duši plnokrevným životem.
Kéž bych ten sen mohl zas uvidět.

(Opona, zatímco Capesius zůstává na místě.)

Následující scény představují obrazy dějů z první třetiny čtrnáctého století. Postupně se ukáže, že je třeba v nich vidět zpětný pohled Capesia, Thomasia a Marie do jejich dřívějšího života.

ŠESTÝ OBRAZ

Lesní louka. V pozadí vysoké skály, na nichž stojí hrad. Nálada letního večera. Sedláci, žid Šimon, důlní mistr Tomáš; mnich.

(Sedláci přecházejí po louce, a když se zastaví, hovoří.)

1. sedlák: Hled'te tam na toho žida;
ten se neodvází
jít cestou jako my;
mohl by slyšet věci,

které už dlouho svědí jeho uši.

- 2. sedlák:** Musíme jeho troufalosti
dát jednou řádně pocítit,
že ji už déle nestrpíme
v naší poctivé otčině,
do které se nám vplížil.
- 1. selka:** Je v ochraně vznešených pánů,
co bydlí v zámku nahoře;
z nás tam jít nikdo nesmí,
ale žida přijímají rádi.
On také dělá, co rytíři chtějí.
- 3. sedlák:** Je opravdu těžko vědět,
kdo Bohu slouží a kdo peklu.
Naším rytířům musíme být vděční;
dávají nám chléb a také práci.
Vždyť co bychom jen byli bez nich?
- 2. selka:** Já musím toho žida chválit.
Pomocí svých prostředků
mě zbavil těžké nemoci.
A přitom milý byl a dobrý.
Tak udělal už nejednomu.
- 3. selka:** Mně však prozradil jeden mnich,
že je to ďábelské, čím ten žid léčí.
Je třeba se vyvarovat jeho jedu;
ten se má v těle proměnit
a cestu otevřít všem hříchům.
- 4. sedlák:** Lidé těm rytířům sloužící
potírají naše staré mravy.
Říkají, že ten žid mnoho ví,
co spásu přináší a požehnání,
a co teprv později se bude oceňovat.
- 5. sedlák:** Přijdou nové časy a lepší;
v duchu je už předem vidím,
když mi obrazy mé duše zjevují,
co nemohou spatřit oči tělesné.
A to vše vytvořit nám chtějí rytíři.
- 4 selka:** Jsme povinni zachovávat věrnost církvi
chránící nám duši před obrazy ďábla,
před smrtí a pekelnými mukami.
Mnichové nás před rytíři varují
a také před tím čarodějem židem.

- 5. selka:** Máme ještě nějaký ten čas
trpělivě snášet naše jařmo,
které nám rytíři ukládají.
Hrad bude už brzy v troskách;
zjevilo mi to vidění ve snu.
- 6. selka:** Trápí mě strach z těžkého hříchu,
když tak často musím slyšet,
že rytíři nás chtějí zahubit. -
Vidím od nich jít vždy jenom dobro;
a také je musím mít za křesťany.
- 6. sedlák:** Jak chtějí lidé myslet v budoucnu,
to se má přenechat těm,
kteří budou žít po nás.
Těm rytířům jsme jedině
nástrojem pro ďábelské čáry,
jimiž bojují proti tomu,
co je opravdu křesťanské.
Když budou vypuzeni,
jsme svobodni od jejich vedení
a můžeme pak žít ve své otčině
podle svých vlastních představ.
Teď pojďme k večerní pobožnosti;
Tam najdeme, co potřebují naše duše
a co je přiměřené mravům otců.
Nové nauky se pro nás nehodí.
(Sedláci odcházejí. Žid Šimon přichází z lesa.)
- Šimon:** Je to jen stará nenávisť a výsměch,
co musím slyšet ze všech stran.
A přece bolest mě vždy znovu naplňuje,
když se musím vidět jimi zostuzen.
Nezdá se být proto žádný důvod,
jak se mnou zacházejí ti lidé.
A přesto mě napadá myšlenka často,
která mi před duší staví onu pravdu,
že ve všem, co prožíváme, je smysl.
Také musí být tedy zdůvodněno,
že lidé mého kmene musí trpět.
A když vidím pány tohoto hradu,
shledávám jejich osud podobný mému,
jen k čemu mě chovají přírodní moci,
oni cílevědomě si sami zvolili.
Odlučují se od ostatních lidí,
aby v úsilí svém o samotě pěstovali síly,
jimiž své cíle mohou najít.
Tak cítím, že co dlužím osudu,
požehnal mě osamoceností.
Říši vědy jsem se odevzdal

odkázaný jen na vlastní duši.
Z jejich nauk jsem mohl poznat,
že naše doba se kloní k novým cílům.
Člověku se musí vyjevit
zákony přírody, dosud jemu cizí;
dobude si tak smyslového světa,
a z něj si dá vyvinout síly,
které pak do svých služeb zapojí.
Já jsem tedy dělal, jak jsem mohl,
abych tímto způsobem rozvíjel léčení.
Tou snahou jsem měl pro jejich svazek cenu.
Bratři mě nechávali na svých statcích
k novým lékařským pokusům
vyšetřovat síly, jež jsou k vypátrání
v rostlinách a zemské půdě. -
Tak jedním v jejich smyslu a cíli.
A mohu přiznat, že mnohé plody
jsem směl na své cestě sklízet.
(Jde dále do lesa.)
(Z lesa přichází důlní mistr Tomáš. Potkává ho mnich.)

Tomáš: Chci si zde trochu odpočinout.
Klidu je třeba duši, má-li se vzchopit
po těch bouřích, jaké mě potkaly.
(Přichází mnich.)

Mnich: Srdečně tě zdravím, zdatný synu.
Samotu vyhledals na tomto místě.
Po mnohé práci chceš být v tichém míru,
svou mysl abys vedl k duchovým světům.
Tak vidím rád svého milého žáka.
Tvé oko je však naplněno žalem?
Zdá se, že týrají tvou duši starosti.

Tomáš: Nejvyššímu štěstí je často bolest nablízku;
tak mi ukazuje v těchto dnech můj život.

Mnich: Poznals tedy štěstí a trápení současně?
Tomáš: Můj vzácný pane, svěřil jsem se vám,
že miluji dceru důlního dozorce,
a že i ona je mi srdcem nakloněna.
Život bude se mnou jako žena sdílet.

Mnich: Ve štěstí i strastech tě bude následovat;
je to zbožnosti odevzdaná dcera církve.

Tomáš: Jen takovou ženu mohu mít po mém boku,
neboť od vás, můj milovaný vůdče,
jsem se pravé oddanosti Bohu naučil.

- Mnich:** A máš také u vlastní duše jistotu,
že i později půjde tou cestou,
již jako pravou jsem jí směl ukázat?
- Tomáš:** Jak vpravdě buší srdce v těle mém,
tak vpravdě má váš syn pro všechny časy
zůstat věrně oddaný vznešeným naukám,
které směl slyšet z vašich úst.
- Mnich:** A když jste mi už řekl o svém štěstí,
dejte mi též vědět o svém trápení.
- Tomáš:** O svém životě jsem vám už často vyprávěl. -
Sotva jsem odrostl svému dětství,
začal jsem cestováním po světě.
Často jsem měnil pracovní pobyt.
Stále žilo v mém srdci přání
setkat se s otcem, jehož jsem miloval,
třeba jsem neslyšel o něm nic dobrého.
Opustil moji dobrou matku,
neboť nezatížen svou ženou a dětmi
chtěl se dostat k novému životu.
Byla v něm touha po dobrodružství.
Když od nás odešel, byl jsem ještě dítě;
a má sestra se teprve narodila.
Matka žalem zemřela po krátkém čase.
Sestra přišla do rukou dobrých lidí,
jež později můj domov opustili.
Zjistit něco o té dívce jsem už nemohl.
Vyučil jsem se, podporován příbuznými,
v hornickém oboru a zdokonalil se natolik,
že vždy jsem našel práci, kde jsem ji hledal.
Nikdy mě nemohla opustit naděje,
že svého otce bych měl zase najít.
A nyní, kdy se má naděje splňuje,
je mi zároveň navždy odebrána. -
Včera jsem se měl ve věcech služby
hlásit u svého představeného.
Snad víte, jak málo miluji toho rytíře,
který je vrchním vedoucím mé práce,
co je mi známo, že jste jeho odpůrcem.
Od té doby jsem si předsevzal,
že ve službě na zámku nezůstanu.
Ten rytíř přivedl naši rozmluvu
z důvodů mně zcela neznámých
k obratu, který mu umožnil
projevit se - jako můj otec
Co následovalo ... ó chtěl bych o tom pomlčet ...
Když jsem tak stál naproti otci
sklíčenému bolem při řeči o starých časech,

dovedl bych zapomnět na všechnu bolest,
kterou připravil matce i mně samému.
Jenže v něm stál přede mnou váš protivník.
Jen jedno jsem si uměl ujasnit,
jak hluboká propast mě musí navždy dělit
od něj, jehož bych tak rád miloval,
jehož jsem tak dlouho toužebně hledal. -
Ztratil jsem ho tím podruhé.
Tak cítím, co jsem byl nucen prožít.

Mnich: Nikdy tě nebudu chtít odcizovat
poutům, která ti ukládá krev.
Co však tvé duši mohu dát,
vždy v lásce má být tobě přisouzeno.

(Opona, zatímco oba odcházejí.)

SEDMÝ OBRAZ

Komnata hradu, v předešlém obraze viděného zvenku. Vše ozdobeno symboly mystického bratrstva. Duchovní rytíři při zasedání, pak mnich s jedním z rytířů; později zjevení ducha Benedicta, který asi padesát let předtím zemřel. Lucifer a Ahriman. Velmistr se čtyřmi bratry u dlouhého zasedacího stolu.

Velmistr: Vy, kteří jste se mi stali společníky
v hledání budoucích cílů lidstva,
kteří jste nám dáni z duchové oblasti
nést ustanovení tohoto svazku
do říše pozemského působení:
stůjte mi věrně po mém boku
také v této těžké době zkoušek.
Od chvíle, kdy náš drahý představený
padl za oběť mocnostem temným
své síly si přinášejícím ze zla,
aby mocí svého odporu
svým způsobem i ze zla sloužily
dobrem působícímu plánu moudrosti -
od této chvíle je beznadějně
všechno naše pozemské úsilí.
Už přemohli naši nepřátelé
nejeden z hradů našeho svazku, - -
a mnoho našich drahých bratří
v boji následovalo velkého Mistra
do světlé říše věčností.
Také nám musí brzy odbít hodina,
kdy padnou tyto zdi kolem nás,
které nám byly ochranou.
Všude už naši nepřátelé slídí,
jak oloupit nás mohou o statky,
jichž jsme nezískali pro užitek svůj,
jen jsme jich používali jako prostředku,

abychom shromáždili kolem sebe lidi,
do jejichž duší můžeme vsadit
zárodky pro budoucnost.
Ty mají potom uzrát, když tito lidé
najdou cestu zpět z duchové říše
k svému pozdějšímu životu.

1. ceremoniář: Že se náš svazek musí sklonit
před temným smyslem osudného plánu,
to se musí jevit pochopitelným.
Ale při pádu, že společnost s sebou strhne
tolik jednotlivých bratrských životů,
zdá se být před světovým zákonem křivdou.
Má ústa nechtějí žalovat;
naši bratři umírali ochotně. -
Má duše jen hledá pochopení oběti
žádané po jednotlivém člověku,
který se upoutal k tomuto celku,
když už musí osudové moci
tomuto celku připravit zkázu.

Velmistr: Jednotlivý život člověka
je moudře spojen se světovým plánem.
V řadách našich bratří
je jistě některý, kdo může sloužit
svými silami ducha našemu svazku,
a který přesto má své bytí nečisté.
Musí pak bludné cesty jeho srdce
usmíření najít v utrpení,
které ve službě celku musí nést.
A kdo bez provinění vlastními činy
musí jít cestami trnitými,
jež pocházejí z karmy svazku,
tomu trápení propůjčí sílu
vystoupit k vyššímu životu.

1. ceremoniář: Náš svazek smí tedy trpět
i takové lidi ve svém středu,
kteří ne pouze s čistou duší
se mohou zasvětit jeho vysokým cílům?

Velmistr: Jedině dobro má váhu v duších,
kdo zasvětil se vznešenému dílu,
a špatnosti dá najít její smíření
v proudu světové spravedlnosti.
Vás, bratři, jsem teď k sobě svolal,
abych v těchto našich smutných dnech
vám připomenul vážná slova:
že se nám patří umírat radostně -
pro naše cíle, jimž za živa se zasvětit

jsme věrně přislíbili.
V pravém smyslu jste mými bratry,
když statečně se ozývá ve vašich duších
bratrského svazku zasvěcující průpověď:
„Musí obětovat zvláštní bytí své a život,
kdo chce smyslovým zjevením
vidět duchové cíle;
kdo se chce odvážit
ve své vlastní vůli
vlévat se do vůle duchovní.“

1. preceptor: Vznešený mistře, kdybys chtěl zkoušet
srdce všech našich bratří:
pak ze slov zasvěcující průpovědi naší
musela by zaznít nejjasnější ozvěna.
Rádi bychom však slyšeli z tvých úst,
jak si máme vyložit,
že nepřátelé s našimi statky a životy
nám také berou duše,
které jsme v lásce pěstovali.
Už každým dnem se ukazuje jasněji,
jak vítězům se naši lidé nevzdávají
jen snad pod tlakem násilí;
jak se také učí nenávidět
duchovní cestu, již jsme jim ukázali.

Velmistr: Co jsme do duší zasadili,
může pro tyto časy zemřít;
lidé však, světlo našeho ducha dýchající,
ti se zase vrátí a naše činy
budou pak udělovat světu.
Tak mluví často k mému duchu
veliký vůdce z říše mrtvých,
když ve svých tichých hodinách
se hroužím v základy své duše
a procitají ve mně síly
k prodlení ve světě duchů.
Cítím pak Mistrovu přítomnost
a slyším jeho slova,
jak jsem je často slyšet směl
v životě smyslovém.
O konci našeho díla nemluví;
jen o vyplnění našich cílů
v pozemských dnech až pozdějších.
(Velmistr a dva bratři odcházejí, kdežto dva ještě zůstávají.)

1. preceptor: Mluví stejně o duchových světech,
jako jiní lidé o městech a vesnicích. - - -
Tísňivým však shledávám ten způsob,
jak naši nejvyšší zasvěcení bratři

mluví o jiných světech bytí.
A přesto jsem zcela přísně svázán
se všemi pozemskými cíli našimi.

2. ceremoniář: Řídím se slovy našeho Mistra:
kdo slyší zprávu
o duchu a světech duchových,
aniž by jí plně uvěřil,
tomu nechybí schopnost,
aby takové zjevení pochopil.
Chybí mu něco jiného.
Že se nesmí cítit hoden
být článkem vyšších světů.
Tuší to ovšem, leč rád by si to skrýval.
Duše musí tajné skrvny mít
a chce se o tom klamat,
když se nechce sklonit před vedením ducha.
(Oba odcházejí.)
(V téže místnosti se objevuje mnich; k němu přistupuje druhý preceptor.)

2. preceptor: Co vás přivádí do tohoto domu,
který je vám místem nepřátel?

Mnich: Co nese lidskou tvář,
musím počítat k svým přátelům.
Tak tomu chce naše přísná regule.
Vám by se však mohlo nepřátelským zdát,
co za povinnost žádat mně bylo uloženo.
Jsme zde z příkazu svých nadřízených.
Chtějí dostat pokojnou cestou
nazpět vrácený majetek církve,
patřící vám z obsahu dopisů starých.
Pozemek přeměněný v doly
je naší církve právoplatným vlastnictvím.
Jak jste ten majetek získali,
to se nemůže považovat za právo.

2. preceptor: Zveme-li to jako naše právem nebo ne,
o tom dlouho by se mohli soudci přít.
Je to však naše vlastnictví
ve smyslu práva vyššího.
Pozemek byl nevyužitou půdou,
když jej náš svazek odkoupil.
Bylo vám úplně neznámo,
že v hlubinách té půdy jsou skryté poklady.
My jsme je vydobyli pro lidskou píli.
Dnes všechny ty poklady putují
do dalekých krajin, pomáhat blahu lidí.
A v šachtách tohoto pozemku,
který vy jako pustinu jste vlastnili,

mnoho zdatných lidí pracuje.

Mnich: Nepokládáte to tedy za správné prosadit ve vašem svazku, aby se v míru s námi dohodl, jak máme přijít k svému právu?

2. preceptor: Protože si nejsme vědomi nijaké viny, a spíše máme jistotu plného práva, můžeme tedy v klidu očekávat, zlíbí-li se vám také v této věci bezpráví obrátit na vaši stranu.

Mnich: Můžete to připsat své ztrnulé vůli, jsme-li k jiným prostředkům tím donuceni.

2. preceptor: Čest našeho svazku vyžaduje, aby si jedině bojem nechal uloupit své právo.

Mnich: Tímto jsem daný příkaz splnil; další slova mohu tedy vám i sobě ušetřit. - Bylo by možné promluvit s náčelníkem, který tu poroučí?

2. preceptor: Mistr vám bude určitě k službám; jen vás prosím o chvíli strpení, ihned přijít nebude moci.
(*Odchází.*)

Mnich: Ó, že mě jen můj úřad nutí vkročit do těchto míst nenáviděného svazku. Na všech stranách naráží můj pohled na znamení d'áblů a hřísné obrazy. Téměř mě jímá děs Něco praská - oh, rachotí to prostorem; cítím, jakoby byly zlé moci kolem mě.

Protože si neuvědomuji žádného hříchu, chci protivníkům vzdorovat -

Začíná to být strašné
Oh -----
(*Objevuje se duch Benedicta.*)
Dobří duchové, pomozte mi!

Benedictus: Rozpomeň se jen, můj synu! Často jsem se k tobě obracel, když horoucí tvá modlitba tě vytrhla do duchového světa.

Slyš tedy statečně i v této hodině
a poslechni, co musíš poznat,
má-li v tvé duši zavládnout
duchové světlo místo temnoty.

Mnich: Když o jasnost jsem snažně prosil
ve věcech tolik závažných,
a oddaná moje modlitba
byla v duchové říši vyslyšena,
ty ses mi zjevil, můj velký Místře,
kterýs byl ozdobou našeho řádu,
když ještě žils v pozemském těle.
Mluvívals ke mně ze světů vyšších,
abys mou mysl osvítil
a povzbudil mou sílu.
Viděl tě můj duševní zrak,
slyšel tě můj duchovní sluch.
S oddaností chci i v této chvíli
naslouchat tomu zjevení,
kterému dáš vproudit do mé duše.

Benedictus: Jsi v domě bratrského svazku,
jehož tvá duše viní ze zlého kacířství.
Ten, zdá se, nenávidí, co milujeme,
a co máme za hřích, to uctívá.
Naši bratři se cítí zavázáni
podporovat zánik duchovního hříchu.
Mohou se přitom opřít o má slova,
která jsem vyslovil za pozemského bytí.
Nemají tušení, že tato slova
se živě mohou utvářet jen tehdy,
jsou-li těmi, kdo následují mou práci,
v pravém smyslu dále vzdělávána.
Co jsem tedy mohl myslet na Zemi,
tomu dej ve své duši povstat
ve smyslu doby nové.
Řád, který z říše mystiky
si dává svoje cíle zjevovat,
spatřuj ve světle takovém,
v němž bych jej viděl dnes já sám,
kdyby mně bylo přisouzeno
v pozemském těle být mezi vámi činný.
Ten svazek se věnuje vysokým cílům.
Lidé, jež se mu zasvětili,
tušením pocítují příští časy Země;
a jejich vůdci již dopředu spatřují
plody, jež mají uzrát v budoucnu.
Věda a vedení života
změní své podoby a cíle.
A svazek, který pomáháš pronásledovat,

cítí se v tomto čase poháněn k činům
sloužícím oné proměně.
Jen chce-li se k mírovému dílu spojit
cíl, jemuž naši bratři slouží,
s cílem sledovaným kacíři,
může kvést zemskému vývoji spása.

Mnich: Připomínka, již jsem byl shledán hodným,
jak jen ji mohu následovat - - -?
Mocně ustupuje všemu,
co až dosud správným se mi chtělo zdát.
(Objevuje se Ahriman a Lucifer.)
Ale blíží se mi ještě jiné bytosti!
Co tito chtějí po tvém boku?

Ahriman: Další návod přichází z jiného místa.
Uposlechnout pokynu předka
nemůže se ti zdát snadné.
Pomni, že on žije v říši blažeností.
Tam po čem touží povinnost a příkaz,
to ve vaší době přítomné
může zasít na Zemi jen zmatek.
Pozvedni svůj pohled k jeho výšinám,
chceš-li povznesení hledat ve štěstí,
které bude vzdáleným dnům Země
přisouzeno světovými duchy.
Chceš-li však správně působit už nyní,
pak jenom tím se dávej vést,
čemu tě učí rozum a tvé smysly.
Dobře se ti podařilo
vypátrat hříchy těch bratří ve svazku,
jež jsou nuceni před celým světem skrývat.
Ukazují ti, jak jejich budoucí stanovy
mohou dobře žít i v duších hříšných.
Jak bys mohl chtít při této nauce
žít v míru s takovýmto svazkem!
Omyl je špatnou půdou;
nedává uzrát dobrým plodům.

Lucifer: Tvá zbožná mysl
ti ukázala pravé cesty.
Dobové cíle se ovšem mění,
ale nesmějí to býti kacíři,
kdo předurčuje stezku lidí.
Nebezpečím je na tom svazku ducha,
že svými slovy mluví pravdu,
ale tu pravdu tak obrací,
že tím ve své nebezpečnosti
musí předstihnout i omyl.
Kdo otevřeně by chtěl sloužit lži,

musel by mít jistě zaslepené smysly,
kdyby mohl žít ve víře,
že ho lidé následují v jeho vedení.
Tak málo chytří ti rytíři ducha nejsou; -
mluví právě o bytosti Kristově,
protože to jméno otevírá všechny brány,
které vedou k duším lidí.
Pro obraz protikristovský můžeme
nejlépe nachytat lidská srdce,
když tomu obrazu dáme jméno Kristovo.

Mnich: Zmateně mi znějí z duševních světů
hlasy, jimž jsem tak často naslouchal,
a které přesto stále chtěly potírat,
co přikazuje zbožná mysl.
Jak mohu najít dobré cesty,
když mi je vychvalují moci zlé.
Chceš se mi dokonce zdát - - -;
ale ne, to slovo zůstaň nemyšleno.
Můj moudrý vůdce mě už povede
k odhalení smyslu jeho slov
tak temně se mi jevíciho.

Benedictus: Pravou cestu ti mohu ukázat,
když se v nejhlubší své duši pronikneš
slovy, která jsem kdysi mluvil na Zemi.
A chceš-li se života těch slov
domoci potom ve světech,
v nichž můžeš spatřovat mě nyní,
tu pravá cesta se ti ukáže.

(Opona padá, zatímco mnich, duch Benedictův, Lucifer a Ahriman jsou ještě v sále.)

OSMÝ OBRAZ

*Tentýž sál jako v obraze předešlém. První preceptor, Josef Kühne,
pak Velmistr se Šimonem, později první a druhý ceremoniář.
Nejprve je tu Josef Kühne; k němu přistupuje preceptor.*

1. preceptor: Přejete si se mnou mluvit.
Co mi máte říci?

Josef Kühne: Co mě sem dohnalo,
je pro vás významné i pro mě.
Znáte důlního mistra Tomáše?
Je ve vašich službách.

1. preceptor: Toho zdatného muže znám,
ceníme si jeho rozumného konání;
a kdo jsou pod jeho vedením,

všichni ho mají rádi.

Josef Kühne: A jistě znáte i Cilku, mou dceru?

1. preceptor: Viděl jsem ji,
když jsem vás potkal s vašimi lidmi.

Josef Kühne: Stávalo se, že jsme Tomáše
často vídávali v našem domě,
už brzy poté, co přicestoval.
A pak přicházel stále častěji.
Viděli jsme, že brzy pojal
k naší Cilce nejhlubší náklonnost.
To nám nebylo nijak zvlášť podivné.
Ale u Cilky na opětovanou lásku
dlouho jsme nechtěli pomyslet.
Žila neustále jen v modlitbě
a stranila se styku skoro se všemi.
Jenže stále jasněji se ukazuje,
že z celého svého srdce
je tomu cizímu muži oddána.
A jak si věci stojí,
jsme nuceni neprotivit se
přání našeho dítěte, že Tomáše
chce následovat k sňatku.

1. preceptor: Proč je to manželství proti vaší vůli? (*s nejistým posunkem*)

Josef Kühne: Můj vznešený pane, vy sám víte,
jak věrně oddaný jsem duchu svazku.
Jen s těžkým srdcem jsem mohl snést,
že moje dcera svou celou láskou
obrátila se na onu stranu,
která mě i vás obviňuje z kacířství.
Nynější hlava sousedního kláštera,
mnich, neustále cíle svazku potírající,
úplně si duši naší dcery podmanil.
Dokud však je ona v domě mém,
nikdy mně nezmizí naděje,
že musí najít cestu nazpět
z duchovní temnoty ke světlu.
Ale za ztracenou ji musím mít,
když se stane ženou toho muže,
který bude hledat její lidskou spásu
jedině ve smyslu onoho mnicha.
Tomu páteru se dokonale podařilo
vnutit své vlastní mínění,
jako víru, také Tomášovi.
Jen s hrůzou jsem vždy mohl slyšet
kletby, které padaly z úst Tomášových,

když nastala řeč o tomto svazku.

1. preceptor: My máme mnoho nepřátel,
a málo jen může znamenat,
když o jednoho se jejich počet zvýší.
Mně však není jasné z vašich slov,
co mohu mít já s tím svazkem manželským.

Josef Kühne: Vznešený můj pane, vidíte ten uzlík - -.
Jeho obsah skrývá pro mě jistá svědectví.
Dosud jen já a moje žena jsme to četli.
Jinak u nás o tom nikdo nevěděl.
Ale v této chvíli
se to musí svěřit také vám.
Ta dívka, pokládána za naši dceru,
není potomkem mým a mojí ženy.
Vzali jsme to dítě do své péče,
když mu jeho matka zemřela.
K tomu, co byste měl slyšet ještě dál,
myslím, že nebude nutno říkat,
jak se to tak všechno přihodilo.
Otce naší schovanky jsme dlouho neznali.
A svůj původ nezná Cilka ani dnes.
Pravé rodiče spatřuje v nás.
A mohlo to tak zůstat navždy;
vždyť to dítě je nám milé jako vlastní.
Až mnoho let po smrti matčině
nám byly přineseny tyto spisy,
ujasňující, kdo je otcem naší schovanky.
(Preceptor začíná být velmi nejistý.)
Nevím, znáte-li ho vy;
mně však je nyní zcela jisté - -,
- - - - že jste to vy sám.
Víc vám už snad říkat nemusím.
Že tu ale jde o vaši krev,
prosím vás tedy o vaši pomoc.
Snad se nám společně podaří
před tou temnotou děvče zachránit.

1. preceptor: Můj milý Kühne, vy jste byl vždy věrný.
Rád bych s vámi počítal i nadále.
Zde v těchto zdech ani za nimi
v tomto kraji snad nikdo neuslyší,
v jakém poměru jsem k tomu děvčeti?

Josef Kühne: Za to se vám zaručím svým slovem.
Škodit vám nebudu.
Prosím jen o vaši pomoc.

1. preceptor: Chápejte, že s vámi tentokrát

nemohu déle hovořit.
Prosím, vyslechněte mne zítra.

Josef Kühne: Přijdu - - - - -
(*Kühne odchází*)

1. preceptor (*sám*): Jak krutě se můj osud naplňuje!
Ženu a dítě jsem v bídě zanechal,
protože jsem je cítil jako okovy.
Cesty, které mi ukázala marnivost,
vedly mě do tohoto duchovního svazku.
Se slovy vznešeně znějícími
jsem se dílu lidské lásky zavázal.
Mohl jsem tak učinit obtěžkán vinou
z protikladu lásky pramenící.
Moudré vedení člověka ve svazku
zřetelně se projevilo na mně.
Ten mě vzal do svého středu
a svá přísná pravidla mně dal.
Viděl jsem se nutkán k sebepoznání,
které na jiných stezkách života
jistě vzdálené by mně muselo zůstat.
Když pak řízením osudu
přišel do mé blízkosti můj syn,
domníval jsem se, že vysoké moci
soucitně mi daly poznat cestu k smíření.
Dávno jsem věděl, že Kühnova schovanka
je mou dcerou, kterou jsem opustil.

- - - - -
Svazek se blíží k zániku,
bratři se zasvětili smrti
s vědomím, že budou žít cíle,
jimž obětovali své životy.
Já však již dlouho cítím,
že nejsem hoden takové smrti.
Tak zrál ve mně stále víc úmysl
odhalit Mistru své postavení
s prosbou, abych mohl vystoupit ze svazku.
Chtěl jsem se pak věnovat svým dětem,
abych tak ještě v tomto životě na Zemi
přinesl ono usmíření, jež je mi možné.
Jasně vidím, že to nebyla touha po otci,
co sem mého syna přivedlo;
to se jen domnívalo jeho dobré srdce.
Jej vedly síly jeho krve,
které ho spojují se sestrou.
Druhé svazky pokrevní se ukázaly
otcovým bezprávím uvolněny.
Jinak by ten mnich nedokázal
tak úplně mi syna uloupit.

A loupež se mu natolik zdařila,
že s bratrem se i jeho sestra
také odcizí teď svému otci.
Takže dál mi nezbývá už nic,
nežli se postarat, aby mé děti
zvěděly o pravém stavu věci,
a usmíření pak v oddanosti
očekávat od oněch mocí.
jež vedou životní knihu našich dluhů. -
(*Preceptor odchází.*)
(*Po určité přestávce vstupují do sálu Velmistr a Šimon.*)

Velmistr: Napříště musíte zůstat v zámku, Šimone.
Co se rozšířila ta pohádka o čarování,
byl by nebezpečný každý krok,
který byste chtěl v tomto kraji učinit.

Žid (*Šimon*): Působí mně vskutku velkou bolest,
když vím, že lidé ve svém nerozumu
nepřátelsky se mohou stavět při pomoci,
jež má sloužit jejich vlastnímu dobru.

Velmistr: Kdo milostí vznešených duchovných mocí
smí v lidské duše nahlédnout,
tenvidí nepřátele, jež v nich samotných
jejich vlastní podstatě se vzpírají.
Boj, připravený nám našimi odpůrci
je pouze obrazem velké války,
již v srdci bez přestání, jako nepřátelé,
musí vést jedna mocnost proti druhé.

Žid: Vznešený můj pane, co mi teď říkáte
musí mě zasáhnout v nejhlubší duši.
Nezrodil jsem se žádným snílkem;
a přec když osaměle jdu tak přes pole a lesy,
tu často vstoupí před mou duši obraz,
jemuž svou vůlí vládnout mohu stejně málo,
jako věcem spatřeným očima.
Přede mne se staví lidská bytost,
která milující chce mi podat ruku,
a v jejichž rysech je vyryta bolest,
jakou jsem v žádné tváři dosud neviděl.
Vznešenost a krása toho člověka
uchopuje všechny mé duševní síly;
chtěl bych poklesnout a v pokoře
se odevzdat tomuto poslu jiných světů. - -
Ale hned už v příštím okamžiku
vzplane v srdci mém divoký hněv.
Nemohu překonat v sobě ten pud,
který rozněcuje odpor mé duše - -,

a ruku podávanou mi s takovou láskou,
musím od sebe odstrčit.
Jakmile rozvaha se mi zas vrátí,
světelná postava již ustoupila.
Když si pak opakuji ve svém myšlení,
co se mi často v duchu představuje,
staví se před mou duši myšlenka,
která mnou může v nejhlubším srdci otřást.
Cítím se přitahován k vašim naukám
zvěstujícím duchovou bytost,
jež sestoupila ze sluneční říše
a zjevena smyslovou formou člověka
chtěla se stát srozumitelnou lidským srdcím.
Před krásou vaší ušlechtilé nauky
je mi nemožné se uzavřít;
a přesto duši odevzdat jí nemohu.
Vždyť ve vaší duchové bytosti musím poznat
prapůvodní podobu bytosti lidské;
ale chci-li se stát jejím věřícím,
vzdorovitě mě zadrží má osobnost.
Tak musím sám v sobě prožívat válku,
která je praobrazem všech zevních bojů.
Často mě děsí těžká otázka záhadná
týkající se osudu celého mého žití:
jak mám pochopit, že vám rozumím,
a přesto vírou se nemohu oddat
obsahu vašeho vzácného zjevení?
Věrně následuji vámi podávaný vzor
a přece jsem v rozporu se vším,
co je mého vzoru cílem i původem.
A když musím takto sám sebe poznávat,
pak zoufalství přehluší každou víru,
že bych se našel v tomto pozemském bytí.
A často jsem dokonce pln starostí a strachu,
že zmatený zbytek tohoto zoufalství
mohl by se vléci mými příštími životy na Zemi.

Velmistr: Obraz, který viděls, můj milý Šimone,
stál v plném světle před mým duchem,
když ve slovech jsi mi jej živě maloval.
A když mluvils ke mně potom dál,
šířil se ten obraz před mým zrakem;
a byl jsem schopen spatřovati věci
spojující světový cíl s osudem lidí.
(Velmistr a Šimon odcházejí.)
(Po určité přestávce vstupují do sálu oba ceremoniáři.)

1. ceremoniář: Musím se ti otevřeně přiznat, milý bratře,
že mírnost našeho představeného
je mi často nepochopitelná,

když musím pozorovat,
jak silné je bezpráví našich odpůrců.
Nechtějí nic vědět o našich naukách,
které strašlivě malují před dušemi lidí
jako kacířství a dílo satanovo.

2. ceremoniář: Mírnost Mistrova pramení z našich nauk.
Nesmíme jako nejvyšší cíl života
hlásat pochopení všech lidských duší
a samotné své odpůrce přesto nechápat.
V jejich středu je mnoho lidí
žijících vpravdě podle vzoru Kristova.
Uzavřen musel by zůstat jejich duším
nejhlubší smysl našich nauk ještě i potom,
kdyby mu chtěli zevním uchem naslouchat.
Pomni, milý bratře, jak ty sám
s vnitřním odporem, jen váhavě,
chtěl ses duchovnímu sluchu otevřít.
My víme ze zjevení Mistrova,
jak lidé v budoucnu budou žít
ve světle ducha vznešenou sluneční bytost,
která jen jednou přebývala v těle pozemském.
Radostně věříme tomuto zjevení,
neboť své vůdce následujem s důvěrou.
Mluvil však před nedávnem významně
ten muž, v němž uznáváme svoji hlavu:
"Pozvolna musí vaše duše zrát,
chcete-li už nyní prorocky vidět,
co se člověku ukáže v budoucnosti. -
Nedomnívejte se", - pravil dále Mistr, -
"že již po první duševní zkoušce vaší
se vám toto vidění budoucna ukáže.
I když vám už poskytne jistotu,
že všechno lidské žití se navrací,
tak teprv druhá zkouška na vás dolehne,
jež uvolní pouta domýšlivosti vaší,
a domýšlivost vám zničí duchové světlo."
A Mistr také vážně napomenul:
"Často zpytujte v nejtěžších chvílích zbožnosti,
jak tato domýšlivost, jako duševní netvor,
je stezce duchovního hledání nebezpečná.
Kdo jí propadne, může vidět lidské bytí
také i tam, kde jen samotný duch
se chce duchovému světlu zjevovat.
Chcete-li se důstojně připravit
k přijetí Kristova světla moudrosti
do svého duchovního zření,
musíte pečlivě sami sebe střežit,
aby vás nemohla přepadnout domýšlivost,
i když vaší duši připadá nejvzdálenější."

Postavíme-li si tato slova jasně před oči,
brzy nás opustí nesprávné mínění,
že v naší době můžeme snadným způsobem
zanechat potomstvu vznešené nauky,
k nimž se přiznávají naše duše.
Šťastní musíme pocítit už to,
že tak mnohou duši můžeme zastihnout,
která nevědomky už i v těchto dnech
přijímá zárodek pro příští pozemské životy.
A tento zárodek se může v člověku jevit
nejprve jako odpůrce oněch mocností,
k nimž se bude chtít později přiklonit.
V mnohé nás pronásledující nenávisti
mohu odhalit jen sémě pozdější lásky.

1. ceremoniář: Je jisté, že cíl nejvyšší pravdy
se může odhalit jen v těchto slovech;
ale těžké připadá, už i v těchto dnech,
tak zcela v jejich smyslu život vést.

2. ceremoniář: Také v tom sleduji slova svého Mistra.
Není uděleno všemu lidstvu,
aby předem žilo příští bytí Země.
Vždy se však musí najít lidé,
jež mohou vidět podstatu budoucích dní,
a kteří své city zasvětili silám,
jež všechno bytí vytrhují z přítomnosti
a uchovat to chtějí pro věčnost.

(Opona padá, zatímco oba ceremoniáři jsou ještě v sále.)

DESÁTÝ OBRAZ

*Lesní louka jako v obraze šestém, Josef Kühne, Kühnova žena, jejich dcera Berta;
pak sedláci, později mnich; nakonec Cecilie (zvaná Cilka),
Kühnova schovanka, a Tomáš.*

Berta: Jak bych jen ráda, milá matko,
slyšela z tvých úst ten příběh,
o němž dřív Cilka často mluvila.
Vždyť umíš vyprávět všechny pohádky,
které od rytířů přináší náš milý otec,
a mnozí lidé s velkým potěšením
jim vždycky rádi naslouchají.

Josef Kühne: Pohádky jsou pravým pokladem duše.
Co dávají duchu, zůstane zachováno
ještě po naší smrti, a později,

v dalších pozemských životech, plody přinese.
Temně nám dávají tušit, co je pravdou;
a z toho tušení dělají naše duše
k životu potřebné poznání.
Kdyby jen lidé uměli chápat,
co všechno jim naši rytíři dávají.
Cecilie a Tomáš mají pro tyto věci
teď jenom hluché uši bohužel,
protože moudrost přijímají odjinud.

Berta: Chtěla bych dnes vyslechnout ten příběh,
v němž se jedná o dobrou a zlou.

Kühnova žena: Velmi ráda ti jej povím; poslouchej:
Žil jednou jeden muž,
který mnoho přemýšlel o věcech světa.
Nejvíce trápilo jeho mozek,
když chtěl přijít k poznání o původu zla.
V tom si neuměl dát žádnou odpověď.
"Svět je od Boha", - řekl si,
"a Bůh může mít v sobě jen dobro.
Jak potom z dobra přicházejí lidé zlí?"
Přemítal stále znova a úplně marně;
odpověď se nechtěla dát najít.
A tu se jednou stalo, že ten hloubal
uviděl na své cestě strom
v rozhovoru s jednou sekyrou.
Ta sekyra promluvila k stromu:
"Co ty učinit nemůžeš, to mohu já.
Mohu tě porazit, ale ty mě ne."
Tu k domýšlivé sekyře pravil strom:
"Před rokem z mého těla odebral
jeden muž jinou sekyrou dřevo,
z něhož zhotovil tvé topírko."
A jak muž uslyšel tu řeč,
povstala v jeho duši myšlenka,
kterou nemohl jasně vyslovit,
avšak plně odpovídala na otázku:
jak zlo může z dobra pocházet.

Josef Kühne: Jen o tom příběhu uvažuj, má dcero,
a uvidíš, jak pozorování přírody
může v lidské hlavě vytvářet poznání.
Sám vím, co vše si mohu vysvětlit,
když pohádky, jimiž nás poučují rytíři,
dále rozvíjím svým myšlením.

Berta: Jsem opravdu jen hloupá děvče,
a jistě bych z toho nic nechápala,
co chytrí lidé učenými slovy

mohou o své vědě vyprávět.
Také mi chybí smysl pro něco takového.
Úplně zaspím, když nám chce Tomáš
podávat zprávu o svých věcech.
Ale když přinese můj milý otec
z našeho hradu domů své pohádky,
a často po mnoho hodin spojuje
svá vlastní slova s tím, co vypráví,
pak mu ráda naslouchám donekonečna.
Cílka mluví tak často o zbožném smyslu,
který mně podle ní má chybět.
Cítím však opravdovou zbožnost,
když si ty pohádky představuji
a srdečně se mohu s nimi radovat.
(Josef Kühne, paní Kühnová a Berta odcházejí.)
(Po nějaké chvíli vstupují na louku sedláci.)

- 1. sedlák:** Můj strýc se včera vrátil domů.
Dlouhý čas se jako horník
pocitivě v Čechách protloukal.
Ten toho dovede vyprávět,
co všechno slyšel při svém cestování.
Všude je velké rozčilení.
Duchovním rytířům se teď dostanou na tělo.
Také proti našim rytířům svazku
je tak už všechno připraveno.
Hrad bude brzy obležen.
- 2. sedlák:** Jen ať na sebe nedávají dlouho čekat.
Tady se jistě mnohý z nás
rád jako bojovník k nim přidruží.
Já určitě budu mezi prvními.
- 1. selka:** Budeš spěchat jen do své záhuby.
Kdo může být tak bez rozumu
a nechce se zamyslet nad tím,
jak je hrad silně opevněný.
Ten boj bude něco strašného.
- 2. selka:** Sedláci se nemají míchat
do věcí, kterým nerozumí.
Místo toho teď tak mnohý
táhne v našem kraji od místa k místu
a pilně rozdmýchává vzpouru.
Přivedli jsme to už tak daleko,
že nemocní musí jen bezmocně naříkat.
Ten dobrý muž, co dříve
tolika lidem pomáhal,
nemůže už opustit hrad;

hrozně zle ho dořídili.

- 3. selka:** Mnoho lidí bylo roztrpčených,
když slyšeli, odkud je nemoc,
která propukla u našich krav - -.
Žid jim tu nemoc přičaroval.
Léčí lidi jenom zdánlivě,
aby mohl pekelnými silami
sloužit cílům zlých mocností.
- 3. sedlák:** S tím celým žvaněním o kacírství
se toho moc nespravilo;
lidé měli, co potřebovali,
a dál se nedostali k ničemu,
jen k tomu, že zlými řečmi
si zaháněli volný čas.
A tak nějaký znalec lidí
šikovně vymyslel tu hloupost,
jak žid začaroval náš dobytek;
pak teprve vypukla ta bouřka.
- 4. sedlák:** Myslím, že všichni to můžete vědět,
co znamená válka a válečná bída.
Naši otcové nám vyprávěli
co oni museli prožívat
v těch dobách, kdy byla země
všude obsazena vojáky.
- 4. selka:** Vždycky jsem to říkala,
že ta nádhera musí zmizet.
Sen mně již ukázal,
jak můžeme sloužit vojsku,
když se tu objeví k obléhání,
a opravdu dobře je zásobit.
- 6. sedlák:** Máme-li ještě věřit snům,
na to se ptát nechceme.
Rytíři nás chtěli činit chytřejšími
než byli naši otcové.
Teď ať se tedy dovědí,
jak chytřejšími jsme se stali.
Otcové je sem vpustili;
a my je vyženeme.
Znám tajné skrýše,
jimiž se dostaneme do hradu.
Pracoval jsem v nich,
až mě zlost odtud vyhnala.
Chci rytířům ukázat,
že věda nám může být prospěšná.

- 5. selka:** Ten jistě nemyslí na dobré věci,
při jeho řeči mě přechází strach.
- 5. sedlák:** Mně se už v duchovním obraze zjevilo,
jak jeden zrádce tajnými cestami
zavedl nepřítele do hradu.
- 6. selka:** Takové obrazy mám za úplně zhoubné.
Kdo může ještě myslet křesťansky,
ten ví, že od zlého nás oprostí
poctivost a ne zrádčovství.
- 6. sedlák:** Nechávám lidi mluvit
a dělám, co může pomoci.
Někdo hubuje na neprávo,
co sám nedokáže vykonat,
protože k tomu nemá odvalu.
Ale pojďme zase dál;
už přichází páter po cestě.
Nebudem ho rušit. -
Jinak bych jej sice mohl
snadno ve všem následovat,
ale dnes mně bylo v jeho kázání
mnohé slovo zhola nepochopitelné.
(Sedláci odcházejí k lesu.)
(Po chvíli přichází po luční cestě mnich.)
- Mnich:** Cesty duše se musí dostat do zmatku,
když ta chce vlastní bytost sledovat.
Jen slabost mého srdce mi mohla
stavět před oči přeludné bytosti,
když jsem prodléval v tom domě.
Že se přede mnou musely přít,
to jen ukazuje, jak málo se ještě mohou
duševní síly ve mně sjednotit.
Znova chci proto mít snahu
v nitru svém zažehnout slova,
sesílající mi světlo z duchových výšin.
Jenom ten může dychtit po jiných cestách,
jehož mysl je oslepena vlastním bludem.
Duše je schopna nad klamem zvítězit,
jen když se osvědčí, že je hodna milosti,
která slovem moudrosti chce duši zjevit
ze zdrojů lásky duchové světlo.
Vím, že tě najdu, ušlechtilá sílo,
která mi můžeš osvětlit nauky otců,
když temnotám vlastní domýšlivosti
umím se srdcem zbožně oddaným uprchnout.
(Mnich odchází.)
(Po chvíli přicházejí na louku Cecilie, zvaná Cilka, a Tomáš.)

Cecilie: Můj milý bratře, často když vroucně
jsem se v tiché modlitbě celou duší
skláněla ke zřídlu světa, a mé srdce
plnila touha, abych s ním byla spojena,
vystoupil před mým duchem světelný zjev -
Vlídne teplo z něho vyzařovalo,
a ten zjev se tvořil v obraz člověka;
díval se na mě mírnýma očima,
a z tohoto obrazu mi zněla slova:
"Lidským blouzněním jsi byla kdysi opuštěna,
nyní lidskou láskou budeš nesena;
čekej tedy, až touha najde cestu,
která ji k tobě může přivést."
Tak mluvil ke mně častěji ten lidský obraz.
Jeho slova jsem si nedovedla vyložit;
osvěžovalo mě však temné tušení,
že ta slova se mi jednou vyplní.
A pak, až přišels ty, milovaný bratře,
a já poprvé tě mohla uvidět,
cítila jsem mizet sílu svých smyslů; -
té tváři lidské jsi byl zcela podoben.

Tomáš: Sen a tušení tě neklamalo;
touha mě k tobě provázela.

Cecilie: A když jsi mě žádal za manželku,
věřila jsem, že jsi mně duchem určený.

Tomáš: Že nás chtěl duch přivést k sobě,
to se nám, věru, ukazuje v plném jasu,
třebaže jsme mu hned neporozuměli.
Jakoby chtěl mě ženou obdarovat,
tak se mi zdálo v seznámení s tebou.
Záhý ztracenou sestru jsem však zase našel.

Cecilie: A teď už nás nemůže nic rozdělit.

Tomáš: A přece, jak mnohé se staví mezi nás!
Tvoji pěstouni jsou v těsném spojení
s bratrstvem, jež musím zavrhnout.

Cecilie: Jsou plni dobroty a lásky;
dobré přátele v nich budeš mít.

Tomáš: Má víra, ta mě od nich oddělí.

Cecilie: Cestu k nim, tu najdeš skrze mne.

Tomáš: Má totiž milý Kühne smysl ztrnulý;

co mně je zřídlem všeho světla,
pro něho bude vždy jen temnotou.
K tomuto světlu pravdy jsem se směl
obrátit teprve až ve svých zralých letech.
Co jsem o tom slyšel jako dítě,
mohlo se sotva uvědomit mému duchu.
A později jsem směřoval jen k tomu,
abych si vědu správně osvojil,
jež udržovat měla můj život.
A teprv zde jsem mohl najít vůdce,
který mou duši uměl vysvobodit.
Co jsem směl vyslechnout od něho,
neslo právě znaky úplné pravdy.
On mluví tak, že srdce musí současně
spolu s hlavou se oddávat nauce,
kterou dobrotivě a laskavě dává.
Předtím jsem vynaložil největší námahu,
abych si ujasnil ten druhý způsob duchovní.
A shledal jsem, že musí do omylu vést.
Přidružuje se jen těch duchovních sil,
jež sice dobře vedou děním na Zemi,
však nemohou vést k světům duchovým.
A jak tedy mám najít cestu
k srdcím takových lidí, chtějících
všechnu spásu čekat od tohoto omylu.

Cecilie: Slyším tvá slova, milý bratře;
ale mírem vnuknuta se nezdají.
Mně však dávají vystoupit před duši
obrazu míru ze dnů dřívějších.
Bylo to před mnoha lety na Velký pátek,
a tu jsem také viděla zmíněný obraz.
Tenkrát toho času mi řekl ten muž
nesoucí podobu mého milého bratra:
"Z Božího bytí povstala duše lidská;
umírající může klesnout v bytostné základy,
jednou však ze smrti ducha vyprostí."
Teprve později jsem si uvědomila,
že je to heslo našich rytířů.

Tomáš: Ó sestro, zlý výrok odpůrců
a pro ně nejvyšší obsah duchovní pravdy,
ten musí mně zaznít z tvých úst.

Cecilie: V srdci mám naprostý odpor
k zevním činům tohoto rytířstva,
a jsem věrná víře, která tě vzdělává.
Nikdy jsem se však nemohla přesvědčit,
že by neměli kráčet v Kristových šlépějích
lidé, kteří jako cíl své nauky

si takto předznamenal duševní stezky.
Jsem věrně oddanou žákyní ducha,
a musím se přiznat, že chci uvěřit,
jak toho dne duch mého bratra
chtěl mluvit o cílech duševního míru.

Tomáš: Nezdají se být cíle duševního míru
našemu životu určeny mocnostmi osudu.
Vzaly nám našeho otce ve chvíli,
kdy nám ho dávaly.

Cecilie: Bolest mi zatemňuje všechny smysly,
když takto mluvit o otci tě slyším.
Srdce tě v lásce k němu přitahuje.
A přece se chvěješ, chceš-li si pomyslet,
že v životě s ním ještě budeš pospolu.
Věrně následuješ našeho moudrého vůdce,
a neslyšíš, když v celé srdečnosti
proudí silou jeho slov poselství lásky.
Před temnou záhadou se cítím:
vidím tvé dobré srdce a tvou víru,
a mohu jen s úděsem stát před propastí,
jež mezi oběma se strašně prohlubuje.
A kdyby mně útěchou nežila naděje,
že láska povždy musí zvítězit,
chyběla by mi odvaha to utrpení nést.

Tomáš: Ještě je ti skryto, sestro milená,
jak donucující je síla myšlenky,
když uchopí duši člověka úplně.
Zde nestojí syn proti otci;
zde myšlenka se od myšlenky odvrací. - -
Cítím ve své duši její sílu;
postavit se proti ní, bylo by pro mě
duchovní smrtí mé vlastní bytosti.

(Opona padá, zatímco Tomáš a Cecilie jsou ještě na louce.)

Následuje pokračování událostí znázorněných v prvních pěti obrazech.

DESÁTÝ OBRAZ

*Tatáž krajina jako v obraze pátém; Capesius procítá z vize,
kteřá mu ukázala před duši jeho předešlou inkarnaci.*

Capesius: Ó, jaká to cizí končina! Lavice,
domek a les je přede mnou
Zdali je znám? Tísni mě.
Doléhají na mě jako těžká břemena.
Zdají se být skutečností. Ale ne, to vše -

není než obraz, utkaný z duševní látky.
Vím, jak se ty obrazy utvářely
z touhy a duševní žízně.
Vynořil jsem se, jak z touhy probuzený -
a z dalekého duchového moře.
Hrozivě strašně mi z hlubin duševních
vystupuje vzpomínka na tuto touhu.
Jak palčivá byla její žízeň po světech jsoucna, -
blouznivý chtíč vznícený nedostatkem
spaloval celou moji bytost.
Bouřlivě jsem dychtil po takovém bytí
a všechno jsoucno chtělo mi jen prchnout.
Okamžik věčnosti, jak se mi zdá,
vlil do mé duše bouře utrpení,
které jen plný život může přinést.
A před tou hrůzou touhy bylo přede mnou,
čím se mi ta hrůza stvořila.
Cítil jsem se rozšířený do vesmíru světů
a oloupen o všechnu vlastní bytost - -
Ale ne, to nebyl já, kdo tak pociťoval,
byla to jiná bytost, jež ze mě vyprýštila.
Vyrůstat zřel jsem člověka a lidské dílo
z myšlenek světů, chvátajících prostorem
a bytostně naléhajících k zjevení.
Stavěly mi hmatatelně před očima
v obraze celý životní svět.
Z mé duševní látky mi odebraly sílu,
aby z myšlenky vytvářely bytí.
Čím víc se mohl svět přede mnou zhustit,
tím víc jsem ztrácel na svém vlastním citu.
A slova zněla z toho světa obrazů,
dorážela na mě, sama se myslící.
Z nedostatků životních tvořila bytosti
a sílu jim dávala z dobrých činů.
Z dálek prostorů zněla ta slova připomínkou:
"Ó člověče, ve svém světě se poznávej."
Viděl jsem bytost, jež postavena přede mne,
mou duši mi ukazovala jako svoji.
A ona slova světová mluvila dále:
"Dokud tuto bytost nedokážeš myslet
zcela vetkanou do kruhů svého žití,
jsi snem, pouze sám sebe snícím."
V jasných formách jsem nemohl přemýšlet,
jen v činnosti jsem viděl síly, jež zmateně
z nicoty se tlačily do bytí a z bytí do nicoty.
Ale když usiluji v duchu dále nazpět,
a vzpomínám si, co jsem viděl předtím,
pak je před mou duší životní obraz,
už ne tak zmatený, jak bylo všechno,
co jsem cítil ve chvílích pozdějších;

který spíš jasně ve všech jednotlivostech
zjevuje mi zřetelně člověka a lidské dílo.
Je mně v tom obraze důvěrně známo,
kdo tito lidé jsou a co tu dělají:
znám všechny duše, které vidím,
tělesné formy jsou však přetvořené.
Dívám se na to vše, jakobych já sám
se musel cítit bytostí tohoto světa;
a přesto nechává mě chladným a bez citu,
co jako plný život je tu přede mnou.
Zdá se, jakoby účinek na duši
se uchovával pro okamžik pozdější,
který mně nyní stál před duchem dřív.
Dobře jsem mohl poznat sebe a jiné lidi
uprostřed jistého duchovního svazku,
ale tak, jak je cítěn obraz staré doby
ze zdrojů paměti se vyprošťovat.
Vidím Tomáše, svého syna, jako horníka,
a musím vzpomenout na lidskou duši,
jež jinak se mi zjevovala jako Thomasius.
Žena, známá mi jako věštkyně,
dítětem tělesně se staví před mé oči.
Maria, Thomasiova přítelkyně,
zjevuje se v ošacení mnicha
proklínajícího naše duchovní bratrstvo,
a Strader nese tvář žida Šimona na sobě.
V Josefu Kühnovi a jeho ženě
spatřuji duši Felixovu a Felicie.
Mohu zřetelně přehlédnout
život druhých lidí i život vlastní,
ale že jsem mu ještě zcela odevzdán,
všechno se mému duchu opět ztrácí. -
Mohu pocítit, jak duševní látky,
z nichž byl ten obraz utkaný,
se do vlastní mé duše vlévají.
Sebe však cítím v celé své bytosti
uchopen blažeností.
Vidím se zbaven smyslových hranic,
mé bytí se šíří do vesmírných světů. -
Tak cítím onen dlouhý okamžik,
který jsem mohl prožít, dříve než
jsem prodléval před tím životním obrazem.
A ještě dále nazpět mohu nyní zřít - -:
ze síly světových myšlenek se zhušťující
zjevuje se pak před mým pohledem les,
dům, v němž mě Felicie a Felix
tak často utěšovali v životních strastech.
A teď - sebe zas nacházím ve světě,
z něhož jsem se právě cítil ještě vzdálen
pozemskými časy a dálkami světů.

A co ke konci bez citu ještě jsem mohl vidět:
obraz, který mi ukázal mě samého,
klade se jako v mlžných formách duševních
před všechno, co nyní pociťují smysly.
Můrou se stává ten obraz a tíží mě.
Rozrývá se v hlubinách mé duše.

otvírá brány světů, dálky prostoru -

Co útočí v základech mé bytosti,
co ve mně naléhá ze světových dálek?

Hlas jako duchové svědomí:

Prociťuj, cos viděl,
prožívej, cos dělal.
Nově povstals všemu bytí. -
Tvůj život byl sněním.
Vymoř si jej
z ušlechtilého světla ducha;
poznávej dílo jsoucnosti
silou duševního pohledu.
Nedokážeš-li to,
jsi navěky spojen
s bezpodstatnou nicotou.

(Opona padá, zatímco Capesius je ještě přítomen.)

JEDENÁCTÝ OBRAZ

Tatáž meditační místnost jako v druhém obraze. Maria, Ahriman.

Ahriman: Lstivě spřádal Benedictus myšlenkové nitky,
jichž jsi následovala.
Zapletly tě ovšem do omylu.
Také Thomasius a Capesius
jsou obětí přeludného zření.
Spolu s tvým padly i jejich pohledy
na život dávno zašlých pozemských dnů.
Od té chvíle hledáte v té dávné době,
co předcházelo vaší přítomnosti.
Jen omyl budete však plodit z omylu,
chcete-li se dát určovat tím,
abyste pozemské cestě kladli povinnosti
plynouce z vašeho mylného vědění.
Že Benedictus z tvého mozku jen
vzal obrazy, a vsadil je do dřívějších časů,
na to můžeš přijít už z vědění vlastního.
Vidělas lidi svých dnešních dní
sotva rozdílné od oněch starých dob.

Muže jako muže vidělas a ženy jako ženy,
a také vlastností si byly podobné.
Může ti tedy být nad veškeru pochybnost,
že nikoliv pravdu, ale pouhý blud
vlastní duše sis duchovním okem
přeložila nazpět do šerého dávnověku.

Maria: Spatřuji sice v tobě otce všeho šálení,
ale také vím, že často mluvíš pravdu.
A kdo by chtěl každou radu zavrhnout,
jíž se mu může dostat tvými slovy,
musel by se stát obětí těžkého omylu.
Jako si blud slouží maskou pravdy,
aby bezpečně nachytl duše lidí,
tak se může člověk snadno klamat,
kdyby chtěl u každého zdroje omylu
vždy jen ve zbabělém strachu proklouznout.
Ne pouze za ten blud ti duše děkuje:
také ona moc pochází z ducha klamu,
jež propůjčuje lidem pevnou sílu úsudku.
Proto se ti chci postavit bez zábran.
Uchopils mě v oné části duše,
která vždy bdělou se musí uchovat.
Když uvážím všechny důvody, jež právě
s chytrou vypočítaností jsi mně vyčetl,
tu patrně jen obraznost vlastního mozku
je přenesena do těch dřívějších dnů pozemských.
Ale ptám se tě, zdali tvé moudrosti
se otvírají brány pro všechny časy Země?

Ahriman: V žádné duchové říši nežijí bytosti,
které by se mi stavěly nepřátelsky,
když potřebuji vpuštění do zemských časů.

Maria: Moudře si vysoké moci osudu
obstaraly v tobě protivníka;
napomáháš všemu, čemu chceš překážet.
Přinášíš lidským duším sílu volnosti,
když vnikáš v jejich duševní základy.
Z tebe pramení myšlenkové síly,
jež jsou sice původcem klamných výtvorů vědy,
ale jsou také původcem smyslu pro pravdu.
Je pouze jedna oblast v duchové říši,
v níž může být ukován meč,
při jehož shlédnutí musíš se vytrazit.
To je ta říše, v níž lidské duše
z rozumových sil si tvoří vědění,
a to pak přetvářejí v duchovní moudrost.
A umím-li si správně v této chvíli
jako meč ukovat slovo pravdy,

tak budeš muset toto místo opustit.
Slyš tedy, ty otče všeho klamu,
řeknu-li pravdu před tebou, jež zvítězí.
V pozemském vývoji jsou doby,
v nichž všechny síly pomalu zmírají
a v umírání již vidí růst síly nové.
V takovém rozhraní časů jsme se nacházeli
já a moji přátelé v duchovním spojení,
když jsme hledali zašlé pozemské životy.
Tenkrát působili praví lidé ducha,
kteří se sloučili v duchovní bratrstvo,
a cíle si přinášeli z říše mystiky.
Starostlivě jsou v takových dnech Země
vsazeny do lidských duší zárodky
dlouhou dobu potřebující k úplnému zrání.
Lidé pak ještě musí v příštím životě
ukázat vlastnosti z života dřívějšího.
Z mnohých mužů se v těchto dobách
v příštím životě zas muži stanou,
a mnoho žen se stane ženami.
Je pak také délka doby kratší,
než jaká bývá jinak mezi životy.
Pro taková časová rozhraní
ti chybí jistý pohled. Proto nemůžeš
jejich vývoj bez omylu přehlédnout.
Připomeň si, jak jsme se setkali
v domě duchovního bratrstva,
a tys říkal slova, jež nejhloběji v duši
měla lichocením uvolnit mou ješitnost.
Vzpomínka na tento čas mně nyní dává sílu,
abych se ti protivila.
(Ahriman se vzdává s rozhořčeným gestem, hřmění.)

Maria: Tak musel opustit místo
často Benedictem požehnané.
Mně se však nádherně ukázalo,
jak snadno může omyl přepadnout duše,
které se bez bdělosti otvírají duchovému sluchu
a straní se spolehlivých cest.
Odpůrce má totiž velké síly
zdůrazňovat protiklady života
a tak duším uloupit jistotu.
Musí však umlknout, zjeví-li se světlo
zářící ze samotných zdrojů moudrosti
a v duchovním zření učiní jasno.

(Opona padá, zatímco Maria je ještě v místnosti.)

DVANÁCTÝ OBRAZ

Tatáž místnost jako v obraze předcházejícím, Jan a Lucifer.

Lucifer: Na Capesiovi poznávej plody,
které musí zrát, když se duše chtějí
příliš brzy otevřít duchovní oblasti.
Zná slova své životní knihy
a ví pro mnoho životů o povinnostech svých. - -
Ale z vědění, jemuž se nedostává sil,
aby se v životě přetvářelo v činy,
povstane žal, jenž není v osudovém plánu.
Může-li se to či ono podařit,
záleží u člověka na zralosti jeho vůle.
Při každém kroku v životě učiněném
bude se teď Capesius muset tázat:
splňuji také vše, co je mou povinností
vyrůstající mně z dřívějšího života?
Tak se mu všude rozprostírá světlo,
které bolestně musí oslepovat jeho zrak,
ale nikdy víc nemůže mu pomoci.
To světlo usmrcuje síly, jež v nevědomí
jsou lidské duši bezpečnými vůdci,
ale rozvážlivost přesto zvýšit nemůže.
Tak jen podlamuje těla silnou moc,
dřív než ji duše sama může ovládnout.

Jan: Mohu vidět omyl svého života.
Vzal jsem svému tělu duševní sílu
a pyšně ji nesl do vysokých říší duchů.
Jenže ne celá lidská bytost
byla tou cestou přivedena k světlu.
Jen lehounký duševní stín to byl.
Ten mohl horovat pro duchovní dálky
a s tvůrčími mocnostmi cítit se zajedno.
Chtěl žít v blaženosti se světlem
a v barvě činy světla spatřovat.
Jako umělec zamýšlel duchovní bytí
tvorbou napodobit ve světech smyslových.
Bytost, která si ode mne půjčila rysy,
mě samého mi v hrozně pravdě zjevila.
Sníl jsem jen o nejčistší duševní lásce,
v krvi mé však byla vášnivost. -
Teď směl jsem vidět cestu pozemskou,
jež pravým tvůrcem je tohoto života.
Ukazuje mi, jak musím usilovat pravdivě.
Duchovní cesty, jimiž jsem putoval,
jak je má umět sledovat duše,
která před nynější pozemskou cestou
našla svou schránku v těle Tomášově?
Jak on si utvořil svůj život.

to nyní musí stavět před oči můj cíl.
Chtěl jsem v tom životě dosáhnout,
co vpravdě mi může uzrát až později.

Lucifer: Mé světlo tě musí dál spolehlivě vést,
jako ses jím dal vést až doposud.
Duchovní cesta, kterou jsi nastoupil,
ta může ducha oddat světu výšin,
ale tvé duši přinese temnotu.

Jan: Čeho dosáhl člověk, jenž bez duše
se musí vydat krajině duchů!
Na konci svých pozemských časů
je zase jen onou bytostí, kterou byl,
když v prapočátku jeho lidská tvářnost
z lůna světů se směla uvolnit.
Když se budu oddávati pudům,
jež z nevědomých hlubin duševních
mocně po životním obsahu naléhají,
pak ve mně celý vesmír působí.
Nevím potom, co mě k jednání žene;
jistě je to však světová vůle sama,
která mě řídí kupředu k svým cílům.
Ta už musí vědět, jak má život být,
i když poznání ji pojmout nemůže.
Co vytváří v plné lidské bytosti,
je pro duši tvůrčím bohatstvím života.
Chci se jí odevzdat a nechci nadále
ješitným duchovním úsilím ji zabíjet.

Lucifer: V této světové vůli působím já,
když v plné síle proudí dušemi lidí.
Údem vyšších bytostí jsou ty duše,
dokud mě nemohly úplně prožít.
Teprve já je učiním skutečným člověkem,
který se může vpravit do vesmíru sám.

Jan: Dlouho jsem myslel, že tě už docela znám,
ale v nitru mně žilo jen zjevení
předkreslené mi o tobě duchovním zřením.
Musím tě cítit, mít vůli tě žít,
pak v budoucnu tě mohu také přemoci,
chce-li to tak řídit plán mého osudu.
Duchovní vědění záhy získané
může mi příště na dně duše spát,
dokud samy mé pudy životní je neprobudí.
S plnou důvěrou se odevzdávám vůli,
která je moudřejší než duše lidská.
(Jan odchází s Luciferem.)

TŘINÁCTÝ OBRAZ

Chrám Slunce; skryté mysterijní místo hierofantů. Lucifer, Ahriman, tři duševní postavy, Strader, Benedictus, Theodosius, Romanus, Maria.

(Vstupují nejprve Lucifer a Ahriman)

Lucifer: Vládce žádostí stojí před tebou jako vítěz, -
měl možnost vydobýt si duši,
jež musela i ve světle duchového Slunce
spřízněnou se cítit dosud s říší naší.
Mohl jsem ještě v pravou chvíli
oslepit jí zrak pro světelnou zář,
které se jen snivě oddávala.
Přesto mně musí mizet všechna naděje,
že v duchové oblasti zvítězíme,
neboť obrátit se musím k společníku v boji.
Tys neuměl pro sebe vybojovat duši,
která by musela vést naše dílo k cíli. -
Tak mohu jen na krátké doby pozemské
lidskou duši, jež se mi podala,
v našich říších si bez účelu podržet
a dát ji potom musím zase odpůrcům.
K plnému vítězství je potřeba té druhé,
jež tvému působení unikla.

Ahriman: Pro mé působení je doba nepříznivá,
k duším nenacházím žádný přístup.
Jedna se už blíží, tu jsem silně proryl.
Je zde ještě bez vědomí o duchu,
leč nátlak rozumu ji mocně vede dál.
Tak jí musím ustoupit na tomto místě,
sem vkročit může jen v bezvědomí.
(Tři duševní postavy se Straderem.)

Filia: Chci se naplnit
světelnou mocí víry,
chci se nadýchat
žijící síly důvěry
z rozkoše duševního úsilí:
aby duchovního spáče
mohlo světlo probudit.

Astrid: Chci setkávat
přijaté slovo zjevení
s oddanou radostí duše.
Chci zhušťovat
paprsky naděje.
Nechť svítí v temnotě,
nechť se tmí ve světle:

aby duchovního spáče
mohly síly nést.

Luna: Chci proteplit duševní světlo
a utvrdit sílu lásky.
Nechť se osmělují,
necht' se vykupují
a v sebebpoznesení
váhu dát si chtějí:
aby duchovního spáče
opustila světová tíže
a mohla ho vysvobodit
rozkoš duševního světla.
(*Vstupují: Benedictus, Theodosius a Romanus.*)

Benedictus: Povolal jsem vás, jež jste mými druhy
v hledání duchového světla,
které má proudit k lidským duším.
Moudrost duševního Slunce znáte;
často svítí v nejplnějším jasu poledním
a v jiných dobách jenom pološerem
slabě vniká v mlhu duševního snění.
A často musí ustupovat temnotám.
Duchovní pohled chrámového služebníka
musí proniknout do hlubin duševních,
jímž silně ze světových výšin září světlo ducha.
Ale musí také temné cíle najít,
jež nevědomě v duševních temnotách
chtějí vést vývojové síly člověka.
Duchové bytosti, darující lidské duši
ze světových mocností duchovou potravu,
objevily se teď v chrámu zasvěcení,
aby vedly duševní cíl jednoho muže
z duchovní noci do říše výsostného světla.
Je dosud obestřen spánkem vědění;
ale v podvědomých základech bytostných
již mu zazněla duchová volání.
Co mluvila v hlubinách jeho duše
brzy může proniknout i k duchovnímu sluchu.

Theodosius: Tato duše se dosud ještě nemohla
najít zase v duchovém světle,
jež prozařuje smyslovými jevy
a odhaluje všechný smysl vývoje Země.
Viděla Božího ducha zbaveného přírody,
a co je přírodního, odcizeného Bohu.
Tak musela mnoha pozemskými životy
stavět se ke smyslu bytí cize,
a za nástroj své vlastní bytosti
mohla vždy jen najít schrány tělesné,

kteří ji od světa a od člověka dělily.
V chrámu však si vydobude sílu
cizí bytí cítit jako vlastní,
a tak si může také získat moc
odvádějící z labyrintu myšlenek
a ukazující k pramenům života.

Benedictus: Jiný muž usiluje k chrámovému světlu;
teprve v budoucnu se našim bratřím přiblíží
a vstoupit bude chtít v zasvěcené místo.
Ve svém vážném životě badatelském
sázel do duševních základů zárodky myšlení.
Tak jim dal dosáhnout duchového světla
a dozrávat jim dával mimo chrám.
Mohl vidět, jak jeho pozemské bytí
se prokazuje jako následek bytí jiného,
jím prožitého v době dávno minulé.
V celém dosahu si nyní uvědomoval
chybu onoho života a její účinek.
Splnit povinnosti, jež může cítit sebepoznáním,
k tomu se mu nedostává síly.

Romanus: Capesius má mocí chrámu poznat,
jak člověk v jednom pozemském životě
se musí obtížit povinnostmi,
jež teprve mnoha životními poutěmi
se v plné míře dají vyplnit.
Tak bez bázně si bude moci přiznat,
že jeho duše účinek těch starých chyb
musí ještě branou smrti nést.
V zápase, jenž otevírá brány ducha,
bude se moci jako vítěz osvědčit,
když bez bázně do očí pohlédne strážci
stojícímu před prahem říše duchů.
A tento strážce mu vyjeví,
že nikdo nedojde k životním výšinám,
kdo má strach z osudové knihy žití.
Nebojácně se přikloní k názoru,
že sebepoznání musí rodit bolest,
pro niž samo nezná slova útěchy.
Společníkem se mu stane vůle,
která statečně se budoucnosti odevzdá,
a posílena nadějí ze zdroje sil
proti bolestem poznání se postaví.

Benedictus: Vy, moji bratři, jste v této hodině,
jako našeho chrámu věrni sluhové,
v moudrosti si předznamovali cesty,
na nichž tyto dva hledače ducha
můžete k cílům jejich duší vést.

Ještě jiný čin požaduje služba chrámová.
Vládce žádostí vidíte po našem boku;
směl vkročit v toto zasvěcující místo,
neboť Janova duše mu mohla otevřít
brány, jinak pro něho uzavřené.
Bratru, jemuž jsme dali své svěcení,
chybí v tomto čase ještě síla,
aby směle kladl odpor slovům
vytvářejícím se z temnoty.
Jemu dobré síly teprv zmohutní,
když se budou správně na protikladu cítit.
Tak brzy bude zase v našem chrámu
hřejivě bratrskou láskou objímán.
Jeho duchovní poklad se však musí střežit,
neboť chce zapadnout do temnot.

(Obrací se k Luciferovi.)

Musím se obrátit k tobě, jenž nadlouho
nesmí ovládat místo, na němž stojí.
Tohoto času ti ještě síla chrámu
Janovu duši vytrhnout nemůže;
ale naše pak bude zase příště,
až uzrají plody naší sestry,
které už jako květy můžeme rozeznat.

(Maria se objevuje.)

Mohla spatřit v minulém životě na Zemi,
jaké bylo s Janem její spojení.
Šel v jejích stopách už za oněch dnů,
kdy ještě ona sama se chtěla vzpírat
světlu, jemuž je nyní úplně oddána.
Ukazují-li se duševní svazky v takové síle,
že přetrvávají také proměnu ducha,
potom se musí síla vládce žádostí
na jejich pevnosti určitě zlomit.

Lucifer:

Benedictus musel ze své vlastní vůle
duši Jana a Marie rozdělit.
A kde se lidé od sebe oddělují,
tam je připraveno pole pro mou sílu.
Stále pátrám po odlišnosti duševního bytí,
abych navěky spasil volnost bytí pozemského
ze všeho světového otroctví.
Bytost Marie v mnišském hávu
odvrátila od otce duši, která
teď oživuje tělesnou formu Janovu.
Také to mi připravilo zárodky,
které jistě mohu přivést k zranění.

Maria:

(obrácená k Luciferovi):

V bytosti lidské jsou zdroje lásky,
k nimž síla tvá nemůže proniknout.

A ty se otvírají, když staré chyby životní,
 jimiž se člověk nevědomky obtížil,
 jsou v pozdějším pozemském bytí
 zřeny duchem a svobodnou obětní vůlí
 proměňovány v životní činy
 přinášející plody pravé spásy lidí.
 Mně osudové moci chtěly dát nahlédnout
 a učinit viditelnými dny dávnověku;
 také mi už byla dána znamení,
 jimiž se učím vést obětní vůli,
 aby spása vzešla lidským duším,
 s jejichž životními nitkami se nitky mé
 v pozemském vývoji vždy spojit musí.
 Janovu duši v jejím dřívějším pozemském těle
 jsem viděla, jak se odvrací od otce,
 a viděla jsem síly, ženoucí mě samu,
 abych odcizila syna otcovskému srdci.
 Tak stojí nyní otec přede mnou,
 připomínající mně starou vinu života.
 Mluví zřetelně světovými slovy
 tvořícími se ve znacích životních činů.
 Co jsem postavila mezi syna a otce,
 muselo se objevit, jen v jiné podobě,
 v tomto životě, který Janovu duši
 zase k mé duši těsně připoutal.
 V těch bolestech, jež jsem musela snést,
 když jsem Jana měla od sebe oddělit,
 poznávám osudné následky svých vlastních činů. -
 Zachová-li moje duše věrnost světlu
 darovanému jí mocnostmi ducha,
 vytvoří sobě síly pomocí služeb,
 jež na své těžké pouti životem
 je schopen poskytnout jí Capesius.
 Se silami, které takto získá,
 jistě také spatří hvězdu Janovu,
 i když, odváděn poutami přání,
 nepůjde cestou osvětlenou světlem.
 Z duchovního zření, jež ji vedlo
 v daleké dny zemské, pozná sama,
 jak má utvořit duševní svazky
 v době této, tak aby životní síly,
 připravované z nejasné mysli,
 působily dál ve smyslu lidské spásy.

Benedictus: V dávných pozemských dnech
 uzel se vytvořil z nitek
 předených karmou ve vývoji světa.
 V něm jsou vetkány životy tří lidí.
 Na ten osudový uzal teď září
 vznešené duchové světlo místa zasvěcení.

Musím se nyní obrátit k tobě, Marie:
z těch duší jsi jenom ty jediná,
kdo v této hodině je na obětním místě.
Nechť toto světlo dál působí v tobě
ty uzdravující síly, jež kdysi
tvoje nitky života k těm druhým
v životní uzel pevně zavázaly.
Otec nemohl v dřívějším svém bytí
najít srdce syna; ale ten hledající ducha
bude teď provázet bytost tvého přítele
na jeho cestě do duchové říše.
A tobě vzroste povinnost, svou silou
uchovat duši Janovu pro světlo.
Jak dříve jsi ji k sobě spoutala,
mohla tě následovat jen v temnotě smyslů.
Její volnosti jsi ji vystavila,
když v blouznění ti ještě byla oddaná.
Máš ji zase najít, neboť sama
chce si svou svébytnost získat.
Bude-li tvá duše věrna světlu
darovanému ti mocnostmi duchové říše,
pak bude žíznit duše Janova
i v panstvích vládce žádostí po duši tvé,
a láskou, ji k tobě připoutávající,
zas najde cestu k výsostnému světlu.
Neboť světlem i tmou živě proniká bytost,
které z vlastních duševních hlubin
vědomě směla spatřit duchové výšiny.
Ze světových dalek dýchala vzduch,
který oživuje pro věčnost - -
a žijící pozvedá všechno lidské bytí
z duševních základů k slunečním výšinám. - -

(Opona padá.)

Konec druhého dramatu.